

CANCELL.
MARTIS B.
1716.

IX. B. 599

God

55.

~~2. 5. 11. 17~~

~~XXVIII. 9.~~

DISPUTATIO IURIDICA INAUGURALIS
De
I V R E
APOSTILLAE
SEV
POSTSCRIPTI,

Quam
ANNVENTE DEO TER OPT. MAX.
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WIL-
HELMO,
REGNI BORVSSICI, ELECTORATVS ET PROVIN-
CIARVM BRANDENB. HEREDE, & reliqua,
IN ILLVSTRI ACADEMIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
DN. IO. SAMVELE STRYKIO, D.

Prof. Publ. & Facult. Iurid. h. t. Decano,

Patrono suo ac Promotore summopere observando,

PRO LICENTIA

Summos in utroque Iure Honores legitime
consequendi,

Ad d. XVIII. Maji MDCCL. Horis ante & pomeridianis

IN AUDITORIO MAIORI

Placido Eruditorum examini submittit

IO. DANIEL HAAKIVS, Nordl. Sueuus.

Hale, Typis CHRISTOPHORI ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.

DISPUTATIO IURIDICA IN ACADEMIA

DE

IURIS

APOSTOLICAE

SEU

POSTSCRIPTI

DE APOSTOLICA

ANNUNTIATIONE S. MARIE

RECTORIS MAGNIFICENTISSIMO

FRANCISCO PRINCIPIS AC DOMINI

DR. FRIDERICUS WIL-

HELMUS

REGNI BOHEMIE ELECTORIS ET PRIN-

CIPIS BRUNNENSIS ARCHIEPISCO-

PI IN UNIVERSITATE ACADEMIAE BRUNNENSIS

DISPUTAVIT

PRO TITULO

IN IURIS

ARTICULO

DE APOSTOLICA

ANNUNTIATIONE S. MARIE

RECTORIS MAGNIFICENTISSIMO

FRANCISCO PRINCIPIS AC DOMINI

FRIDERICUS WILHELMUS

BRUNNENSIS

F. N. P.
CAPVT I.

DE APOSTILLA SEV POST-
SCRIPTO IN GENERE.

§. I.

Uti officium circa interpretationem legum potissimum versari, notius est, quam ut in praesenti prolixiori probatione indigeat. Verum non ad solas leges restringendum illud est, cum & interpretatio scripturae, non tantum publicae, sed etiam privatae, veluti contractuum, testamen-

Officium IC-
ti circa inter-
pretationem
scripturae.

torum &c. a Iuris tacienda sit, ceu & in iudiciis haec de re quamplurimae controuersiae agitari solent. Neque hoc ipsum alicui dubium videri debet, ideo quod secundum commune prouerbum, quilibet verborum suorum optimus sit interpres & ideo potius ab iis, a quibus aliquid scriptum est, interpretatio fieri debeat; nam facile cuius constat, quamplurimas illius regulae exceptiones esse. Sane si inter duos controuersia sit, nemo libenter alteri soli indulget explicacionem; nec minimum subest pericula, alterum pro suo tantum commodo in prauidicium alterius verba sua explicaturum. Multum ergo hic relictum est interpretationi Iurorum; Quorum conferri potest interger tractatus Manticae de Tacitis & ambig. conuenit.

A

Vti

CAP. I. DE APOSTILLA

Et additio-
nes scripturae
adiectas seu
Apostillas.

Vii autem circa ipsam scripturam res clara est; ita etiam
tum vel maxime idem dicendum, si vel in margine vel in
contextu ipso aliquid scripturae adiectum, vel post finitum
totum negotium quidpiam subiectum, quae additiones, ge-
nerali nomine vocari solent *Apostilla*. Multa enim hic oc-
currunt controversia, quam fidem habeant, & quid circa
illas iuris sit. Id vero est quod praesenti dissertatione expli-
care apud animum meum ob evidentem materiae huius
in praxi utilitatem constitui.

Vnde dica-
tur Apostilla.

S. H. Quod si vero nativum vocis sensum desideres,
recurrendum ad originem. Vbi tamen observandum, A-
postillam non descendere a graeco verbo ἀποστέλλω mitto,
ab hoc enim descendunt Apostoli, quibus in iure denota-
tur scriptura a iudice concepta, in testimonium interposita
Appellationis, qua appellans ad iudicem superiorem
mittitur. Confer. hic Excell. Dni. D. Donaueri Consiliiarii
de Rep. Nordl. optime merentis, Patroni mei debita cum
observantia colendi, *Disput. de Literis Dimissoriae Part. Prior.
Thes. 4. § 5.* Quanquam Carol. du Fresne in Glossario suo
T. 1. p. 263. ex Matth. Paris. p. 458. locum alleget, ubi litterae
Dimissoriae non Apostoli sed Apostilli vocantur. Apostilla
ergo ex latina lingua descendit, & eosdem natales habet
cum Postilla, quo verbo vulgo explanationes Evangelio-
rum & epistolarum dominicalium per totum anni cursum
insigniri solent. Quia enim verba textus praemittuntur &
post illa explicatio subindigitur, inde nomen *Postilla* vide-
tur descendisse. Huic voci literam *A* forte distinctionis
causa addiderunt & ita scripturam post contractum perfe-
ctum adiectam denotare voluerunt. Ut adeo cum *Posti-
scripto* latius quodammodo accepto apprime conveniat.

Variae vocis
significatio-
nes,

S. III. Verum non omittendum est apud Doctores
dupli-

SEV POSTSCRIPTO IN GENERE.

duplicem huius vocis significationem occurrere, quippe quod alii, præcipue Iosephi Mascardus *de Probation. Vol. 1. Concl. 173.* Prosp. Farinaci *Prax. Criminali. Part. VI. Quæst. 157. p. 12.* Itemque Iosephi de Sesse *Decis. 140. n. 9.* per Apostillam omne illud quod in quocunque loco scripturæ adicitur, alii eorumque non pauci e. g. Iacob. Bornitius in *Tract. de Instrumentis seu Documentis Literariis. Part. 2. Lib. 2. Cap. 29.* Scripturam tantum Marginalem, alii denique scripturam in Fine completi iam Instrumenti subiectam intelligant, non quælibet.

§. IV. Nos ergo in hac dissertatione de Apostillæ et arumque iuribus in genere agemus, ita ut nobis Apostilla sit illa scriptura, quæ vel in margine, vel in corpore, vel in fine instrumenti, adiecta reperitur. Dum vero Postscriptum cum Apostilla convenire diximus, illud in generali sensu accipimus, pro omni eo quod post instrumentum perfectum ubicunque scriptum est.

§. V. Equidem in iure nostro non reperitur, quantum inuestigare licuit, vox Apostilla, ut adeo Doctores potius eandem invenisse censendi sint. Sed occurrunt tamen alia nomina, quibus eadem res in legibus exprimitur, quæ hic adduxisse à scopo nostro alienum non erit. Inter illa vero præcipue referri meretur *Opistographum*, sive scriptura averfa charta scripta. Cujus mentio fit in *L. 4. ff. de honor. possess. sec. tab.* vbi hæc verba Ulpianus habet: *Et si in opistographo quis testatus sit, hinc peti potest bonorum possessio.* Vnde Plinius *lib. 3. Ep. 5.* de avunculo suo scribens, *Commentarios*, inquit, *CLX. mihi reliquit opistographos quidem, et minutissime scriptos.* Et Theodorus Hermopolites, citatus a Dion. Gothofredo in *Comment. ad dict. L. 4. lit. d.* λέγειν ὀπισθόγραφον appellat apocham scriptam a tergo *Chirographi*. Conf. Iacob. Cuiacius *lib. 8. Observation. c. 15. in f.*

Quo sensu hæc Dissertatione capiat.

Vox Apostilla non reperitur in iure.

Affine est Opistographum.

SEV POSTSCRIPTO IN GENERE.

3. cap. §. 23. Hoc itaque nihil aliud est, quam Opistographum. Quibus ita pro natura Opistographi expositis, facile constat non multum inter hoc & Apostillam, quatenus hæc pro scriptura finito demum negotio subiecta capitur, interesse, nisi quod forte opistographum vltima pagina scriptum esse debeat, in Apostilla autem sufficiat, si immediate post contractum perfectum, etiamsi eadem pagina scribatur. Ut ita non omnis Apostilla sit Opistographum, bene tamen omne opistographum Apostilla dici possit.

§. VI. Cum autem Apostilla non tantum scripturam in fine positam, sed etiam illam, quæ in margine adiecta, denotet; huc quoque referri possunt, quæ in iure de iis, quæ in testamento inscripta, traduntur *in tit. Digest. de his quæ in testam. delentur, inducuntur, vel inscribuntur.* Neque enim dubium mihi est, etiam illa, quæ in margine scripta, inscripta dici, maxime si in generali significatione vocem sumas, nam & ea inscribuntur testamento. Cui non obstat, quod Dion. Gothofr. *in notis ad illam Rubric. lit. f.* inscriptum hic pro superscripto accipi asserat, adducens locum Suetonii *in vita Neronis*, ubi hæc verba habentur: *Ita multa & delent, & inducta, & superscripta inerat*: nam & ea ad Apostillas referenda, quæ post conditum testamentum superscripta erant, si quidem locus per se non facit apostillam, an quid in margine an inter lineas scriptum sit: Liceret etiam hic euagari & inquirere quid per inductionem *in d. 7.* intelligatur; videntur enim auctores delere & inducere pro synonymis habere, quæ tamen in hoc titulo expresse distinguuntur. Verum cum hoc ad scopum nostrum non pertineat, hæc sicco pede transimus, conferri interim meretur Illust. Dn. Stryk. *Diss. de Rasura cap. 1. num. 6.* quæ reperitur *in Vol. I. Dissert.* qui ita rem explicat: *Inducere significat cum calamus per medias ducitur litteras, vel*

Conuenientia Opistographi cum Apostilla.

De his, quæ in testamento inscribuntur.

Quid sit inductionis.

in na-

in nativa & genuina si consideretur significatione, est inducere, ducta, per ceras, in quibus olim scribebatur stylo. Vbi & in antecedentibus quid sit circumducere explicat.

Quid interlineatio, histoc

§. VII. Conuenit vero cum iis quæ inscripta, siue secundum alios superscripta, §. præced. dicebantur, *interlineatio*, vel ut alii malunt, *superlinearis scriptura*. Quæ nomina a Doctoribus frequenter adhiberi solent. Quibus indignant illam scripturam, qua nihil in textu deletur, sed aliquid inter vnâ & alteram lineam inseritur Dn. Stryk. d. loc. num. 7. Id quod *interlineaturam* vocat Mascardus de Probat. Conclus. 1261. n. 8. In Legibus autem *interlineationis* vel *interlineaturæ* mentio non fit, quin potius ibi *interlinere* nihil aliud est quam inducere L. 27. §. ult. Et l. 1. ff. de furt. l. 42. ff. ad L. Aquil. l. 18. ff. sam. hercisc. l. 67. ff. de Leg. 1. l. 11. §. 1. ff. de Seruo corrupt. L. 2. ff. ad L. Corn. de falsis. Ita ergo *interlineatio*, seu *superlinearis scriptura*, in eo sensu, quo a Doctoribus accipitur, conuenit cum *Apostilla*, cum & utrobique idem ni fallor iuris sit. Hinc uti Doctores communiter asserunt, *Apostillam* inducere præsumptionem falsitatis contra scripturam, de quo Cap. seq. plenius agetur; ita & *interlineaturam* vitare instrumentum, communiter tradunt, Mascardus d. Conclusion. 1261. num. 8. & ibi citati.

Additiones.

§. IIX. Neque hic prætereundum est quod multa a Doctoribus tractari soleant de Additionibus & Additamentis scripturæ, quorum conferri potest David. Döringii Bibliotheca Ictorum voce: *Additiones*. Cardin. Tusch. Pract. Conclus. T. 1. Concl. 182. aliique. Sed & hæc nomina cum *Apostillis* conuenire satis ex præcedentibus patet. Per *Apostillas* enim aliquid vel in margine, vel in corpore, vel in fine scripturæ additur.

Varia scripturæ genera

§. IX. Quod ad scripturam ipsam adinet cuius species

SEV POSTSCRIPTO IN GENERE.

7
 cies est Apofilla, constat non omni tempore eandem scribendi rationem fuisse: Antiquissimus haud dubie modus fuit lapidibus, item tabulis aneis & eboreis, vid. *L. 2. §. 2. ff. de O. litem orichalco*, vid. *1. Maccab. XIX, 22.* litteras inscribere. Add. Henric. Salmuth *ad Guid. Pancirol. Res deperdit ad tit. de Character. liter.* Cuius adhuc dum varia exstant antiquitatis monumenta, in Italia maxime conspicua. Succesit deinde modus scribendi in cereis tabulis, Zepherus *tr. de Codicill. c. 1. n. 1. seqq.* vnde & in Iure nostro tabularum testamenti mentio fit, *tit. Digest. Si tabule testam. non exstiterint. It. de bonor. possessione contra vel secundum tabul.* Olim enim in eiusmodi tabulis scribebantur testamenta. Quod nomen hodie remansit, etiam si illo scripturae genere amplius non utamur. Deinde scribi coeptum est in foliis Palmarum. *Plin. l. 13. c. 11.* & Corticibus arborum. *Polidor. Vergil. Tr. de rer. invent. l. 2. c. 8.* Usque dum tandem atramento scribendi artificium fuerit excogitatum, ubi tamen notabile est Imperatores olim Rescripta sua, purpureo colore subscribere solitos fuisse *L. 6. C. de divers. Rescript. Pancirol. in reb. memorab. deperd. Tit. 2. de Encausto*, vocabatur quæ Encaustum. Qui color quomodo ex Murice & Conchylio fuerit confectus, prolixè describit Ill. Dn. Stryk. *in Dissert. de Cera Rubra & Sacro Encausto Cap. VI. n. 4. seqq.* quæ Diss. reperitur in *Vol. Novo Disp. V.* Postea vero & ipsi Imp. & Principes atramento subscribere incipiebant, ut adhuc hodie moris est. Vbi tamen obseruandum, non statim, inuento atramento, quod iam tempore Iustiniani in usu fuit *Novell. 73. in prefat.* etiam in charta scriptum fuisse; ut plurimum enim in membranis scribebant, in formæ *Massens.* ut loquimur; quemadmodum adhuc hodie interdum quadam instrumenta publica scribi solent.

Olim ratio-
res erant A-
postillæ.

§. X. Hæc vero non tantum curiositatis, vt vulgo dicitur, causa adduximus, sed vt inde constet, quare in iure nostro tam pauca reperiantur, quæ in specie ad Apostillas pertinent; scilicet non poterant olim multi casus occurrere, cum ratio pristina scribendi, vel in lapidibus vel in cereis tabulis, non permiserit vt in margine quid adderetur; imo & formæ in membranæ scribendi, quia nullum spatium vacuum relinquitur, hoc repugnat. Hinc tantum Opistographi, de quo supra dictum, mentio fit in legibus. Hodie autem cum vt plurimum in margine spatium in quavis pagina relinquatur, frequentius istius modi casus contingere possunt.

Ex quo iure
diuidicandæ
sint quæstio-
nes circa A-
postillas.

§. XI. Sed, dixeris, si in iure de Apostillis non expresso agitur, vnde peti debent fundamenta decisionis controuersiarum circa Apostillas? Respondeo: petendæ erunt si non ex ipsis verbis legum, tamen ex rationibus earum & principiis generalibus iuris Ciuilis. Hæc enim principia generalia sunt, & sic ad casus etiam non expresse decisos in legibus, facillimo negotio applicari possunt.

CAPITULUM II. DE VITIIS ET VIRTUTIBVS APO- STILLÆ SEV POSTSCRIPTI.

§. I.

Ex Apostilla
sepe fallitas
presumitur.

Postquam ergo præcedenti capite nonnulla generatim de Apostilla seu additione scripturæ proposuimus; nunc ad specialiora quædam progrediamur. Equidem id haud raro contingit, vt sicubi forte in margine, aut in Corpore scripturæ ipso, aut in fine adhuc additum quid fuerit, aliqua exinde fallitas oriatur. Hoc autem

APOSTILLÆ SEV POSTSCRIPTI.

autem quando & quibusnam in casibus locum inuenire possit, distinctius paulo nobis erit considerandum.

§. II. Verum hic ante omnia ipsum Falsi Crimen a suspitione Falsitatis accurate distingui oportet. Varias enim variorum hac de re, opiniones obseruare licet. Nonnulli suspitionem falsitatis ab ipsa Falsitate non differre existimant, partim quod hoc in delicto id speciale sit, partim quod suspicio Falsi onus probandi veritatem in producentem transferat p. h. f. c. ad L. Cornel. de Falsi. Alii contra in Crimine Falsi suspitionem non haberi pro Falso nec ex Præsumptionibus Falsi Probationem oriri contendunt, propterea quod in tali Crimine Probationes necessariae, clariore magisque concludentes, quam in aliis Criminibus esse debeant. Nos mediam cum Prosp. Farinac. *Prax. Criminal. Part. VI. Quæst. 152.* amplectimur sententiam, ita vt neque Falsi suspitionem simpliciter cum Falsitate plena confundamus, neque nullam omnino Falsitatem ex Præsumptionibus coniecturisque desumamus. Scilicet suspiciones Falsi id operantur vt ad minimum Instrumento Fides adimatur, non autem vt Criminalis aut ordinaria, sed Ciuilis tantum aut extraordinaria pœna obtineat. Hinc ad verum Falsi Crimen constituendum præter delum, mutationem, damnumque datum maxime euidentia prorsus ac sole meridiano, clariora indicia, requiruntur, per l. f. c. de Probat. Conf. Ill. Dn. Stryk. *disp. de Rasura. Cap. 2. §. 7.* Alex. *Consil. 72. n. 83.* Francisc. Nig. *Cyriac. Lib. 4. Controu. Forens. 637. n. 6. 15. 22.*

§. III. Iam singulas illas ordine inspiciamus Falsitatis suspiciones, quæ circa Apostillas s. Additiones scripturæ occurrere possunt. Primo itaque videamus, quale Falsitatis argumentum ex ipsa Manu deduci queat & quidem tali quæ ab ipso Instrumento non differre videtur. Non nulli

An Differat suspicio falsitatis a crimine falsi? Sententiæ doctorum.

Sententiæ nostra.

An Apostilla suspecta redatur propter similitudinem manus?

10 CAP. II. DE VITIIS ET VIRTUTIBVS

Varie do-
ctorum sen-
tentia.

Nostra sen-
tentia.

nulli enim exinde quoque suspicionem Falsi colligunt, quando eodem Apostilla caractere, quo reliqua scriptura, confecta fuisse apparet, nisi per Testes aut aliunde rei veritas demonstratur. Ex sola quippe manus similitudine non adeo firmiter concludi posse existimant, Apostillam eadem etiam qua ipsum Instrumentum, manu conscriptam fuisse, tum quod maxima in manuum imitatione saepe committatur fraus, tum quod in Publ. Instrumentorum confectione corrumpi forte Notarius potuerit, ut talia ex interuallo Instrumento superadderet, in quod eo, quo id condebatur, tempore nevtiquam consensum est prout fufius hoc Carol. Rainus *Vol. 4. Conf. 68. n. 4. & Joseph Mascard. de Probat. Vol. 1. Concl. 113. n. 13. & 14. explicant.* Alii tamen eo casu, quo Additio eadem manu facta esse videtur, nullam omnino falsitatis admittunt suspicionem, cum in id vnice tantum inquiratur, vtrum de illius voluntate accesserit, a quo principalis scriptura profecta est, id quod ex similitudine manus haud obscure colligi posse autumant, quorsum ea collineant, quae tradunt *Farinac. Prax. Crim. Part. VI. Quest. 153. n. 10. Rutgers. Rulant de Commissar. Part. 2. lib. 5. Cap. 29. n. 23. & 24. Coel. Bichius Decis. 220. n. 16. Joseph de Sesse Decis. 140.* Quamuis autem negari non debeat, quod quamfacillime fraus & astutia in manuum imitatione committi aut ab alio addi quicquam possit, de quo is, ad quem principalis spectat scriptura, nunquam forte cogitauerat, ea tamen non hoc solo statim praesumuntur ex indicio, nisi aliae quoque falsitatis suspensiones concurrant. Hinc pro valida omnino huius generis Additio reputatur, quando litterarum Comparatio circa eandem instituta est. Sed vt caute ac non nisi deficientibus aliis probationibus, tanquam remedium aliquod extraordinarium, adhibeatur inter alios suadet.

Ill. Da.

27 APOSTILLA SEV POSTSCRIPTI. 11

III. Dn. Stryk. *Disp. de Rasura Cap. 2. §. 18.* De Publicis vero Instrumentis speciatim id notandum, quod frustra hic de validitate addita eadem manu scripturæ disputetur, nisi decisum quoque sit, an aliqua hic subsistat Apostilla, cuius expressa in subscriptione mentio a Notario iniecta non est, qua de re in sequenti Capite pluribus agendi dabitur occasio.

§. IV. Atque isthæc, si Apostilla eandem indicet manum, obtinent. Ad diversitatem autem Manus quod attingit, quam plurimi aliquam exinde falsitatis Præsumptionem oriri contendunt. Equidem hoc aliqui simpliciter ideo affirmant, quod ubicunque aliena accessit manus, sibi tertii cuiusdam dolus aut machinatio longe abesse non possit, prout videre est ap. cit. Mascard. *de Probat. Conclus. 741. n. 11.* ubi Iason. Abbat. Crauert. Ruinum aliosque pro se allegat, quibus adde Christ. Crus. *de Indiciis Delictor. Part. 2. Cap. 36. n. 71.* Contra alii tunc demum falsitatis admittunt suspensionem, ubi ad diversitatem Manus unicum saltem adhuc indicium accedit. Atque huc fere tendunt quæ collegere Farinac. *L. 2. Decis. Criminal. 324. n. 4. Lib. 1. Conf. 32.* Joh. Petr. Actolinus *Resolut. Forens. 67. n. 10. n. 12.* Sebast. Gvazzin *Op. Criminal. T. 1. p. 218. n. 9.* Denique Vulpellæ, *Consil. 129. n. 17.* Apostilla diversa exarata manu minus suspecta esse videtur, quara quæ eadem manu scripta est, nisi ad imitationem existentis in corpore scripturæ factam fuisse constet. Id quod Farinac. cit. *Quæst. 153. n. 114. seqq.* eo restringit, ubi manus diversitas vel ex mutatione calami vel atramenti vel ex mutatione status ipsius personæ scribentis, orta est, quippe quod non ita scribat senex sicut iuuenis, nec ita lanquens & tremens sicut sanus & fortis.

§. V. Ut ergo inter has diversas Doctorum sententias

An Apostilla
suspecta red-
datur pro-
pter diversitatem Ma-
nus?
Variz DD.
sententia

non à hinc
magis est
ignam ni ar
magis est

Nostra sen-
tentia

quid statuendum certo sit, subiiciamus; ad ipsa instrumenta respiciendum est, annon diuersitas manus eorum indoli plane refragetur. Ita falsi suspicio haud dubie aderit, quando antiquo forte Documento Apostilla quaedam recentiori plane caractere inserta est. *vid. Cap. 6. X. de Fid. Instr. Gonzalez. Tellez. ad. b. t. n. 3.* Deinde respiciendum eo, annon per Apostillam diuersa manu scriptam inligne prauidium tertio creatum fuerit, vbi itidem aliqua oritur suspicio. Quorsum pertinet exemplum quod Farinae. *L. 2. Decis. Crim. 285. n. 2.* affert, de Libro Parochi, in quo nomina mortuorum descripta fuerant. Cum enim addita ibidem obseruaretur scriptura, qua mortuus aliquis esse d. 26. Mart. 1591. asseritur tamen Filia ipsi d. 25. Nouemb. 1592. nata sit, quam eiusdem Mater necessario viginti menses in utero gestare debuisset, exinde concludebatur, notam isthanc ex proposito fuisse additam, quia non in Fine solum paginae adiecta, verum diuersa quoque manu & atramento conscripta deprehendebatur. Ex eadem etiam causa Instrumentum Transactionis super aequanda quadam Hereditate confectum; in suspensionem falsitatis incidit de quo vid. Menoch. *Consl. 1004. n. 22.* Tandem vero obseruandum est, non quidem ab omni suspicione liberam esse Apostillam diuersa manu scriptam, sed tamen hanc solam coniecturam esse leuissimam, & sic si aliae non concurrant, vt omnino pro vitiosa habeatur Apostilla, non sufficere.

Quid si puerilis scriptura in margine reperitur

S. VI. Ecquid vero statuendum videtur, si eiusmodi Apostilla nil nisi scriptiones pueriles comprehendat? Hanc pro inuiti potius aut superflua existimamus habendam esse, quam vt aliqua exinde falsitas colligatur. Vitale enim per inuiti vitari non debet. *C. 36. de Reg. Iur. in Vltio.* Quapropter etiam contraria nobis haud arridet opinio quam

APOSTILLÆ SEV POSTSCRIPTI. 43

quam quidem Cruf. de Indiciis Delictor. *Part. 2. Cap. 36. n. 54.* defendere & ex Farinacio corroborare conatur, tum quod in dubio benigniorem semper in partem proque actus validitate præsumendum sit, tum quod si addita diversa incognitare manu scriptura, deficientibus aliis indiciis nullam ipsimet instrumento procreat falsitatem, multo magis idem in præsentem casu obtineat. Hinc ex Puerili scriptura is quidem resultare potest Effectus, vt pro inutuli nulliusque momenti reputetur, non autem, vt ipsum quoque instrumentum ideo suspectum reddatur.

§ VII. Alterum falsitatis indicium ratione Atramenti exoritur Quemadmodum autem nullam exinde Falsi coniecturam deduci posse quidam existimant si eodem, quo ipsum instrumentum, Atramento Apostilla quoque conscripta sit, de quibus vid. Farinac. *cit. Quæst. 153. n. 17.* ita Vulpella *cit. Consil. 129. n. 17.* contrarium plane tuetur, utpote quod magis ipsi eodem quam diuerso scripta Atramento Apostilla suspecta esse videatur. Quod si vero quadam Atramenti diuersitas appareat, tunc leuem admodum ex hac sola falsitatis suspitionem deriuari posse arbitrantur Socinus senior *Li. 1. Conf. 94. n. 8.* Mascard. *de Probat. Vol. Concl. 113. n. 21.* Nonnulli multum hic iudicis arbitrio relinquunt, quos inter est Menoch. *de Arbit. Ind. Quæst. Lib. 2. Cas. 187. n. 34.* Ill. Dn. Stryk *de Cantel. Contract. sect. 1. cap. 6. n. 9.* Proinde non aliter instrumentum hac ex causa suspectum faciunt, nisi plures insuper falsitatis coniecturæ afferantur: vid. Johan. Perr. Actolinus *cit. Resolut. Forens. 67. n. 10.* Francif. Marcus. *Part. 1. Quæst. 151. n. 2.* Menoch *Lib. 5. Pres. 20. n. 889.* Alii tunc demum ex sola Atramenti diuersitate aliquam deducunt falsitatem cum antiquo forte instrumento Additio quadam diuerso pro-

An diuersitas atramenti falsitatis suspitionem inducat. Doctorum sententia

14 CAP. II. DE VITIIS ET VIRTUTIBVS

fus ac recenti Atramento consignata accessit, quale referat
 exemplum Menochi *Conf.* 708. n. 17.

Sententia
 nostra.

§. VIII. Nos breuiter ita rem decidimus, vt si eodem
 Apostilla quo ipsum scripturae corpus Atramento conscri-
 pra sit, vix aliquem concipi posse dicamus casum, quo falsi
 quaedam suspicio sola isthac ex causa locum inuenire pos-
 sit. Et licet vel maxime Vulpella concedamus, etiam falsi-
 fariūm potuisse eodem instrumento vti; interim tamen
 non statim exinde falsum potest praesumi, quia potuit fal-
 sum esse commissum: a posse ad esse non valet argumen-
 tum. Imo si diuersum quidem in Apostilla Atramentum,
 nullum tamen praeterea falsitatis indicium demonstratur,
 isthanc propterea suspectam fieri posse neutiquam arbitra-
 mur. Non enim semper eodem atramento utimur. Quod
 si ergo quis illo destituatur, & tamen Apostillam adiacere
 v. g. testamento velit, non video quare ex hoc capite di-
 uersi atramenti pro falsa reputanda. Aliter pronuncian-
 dum foret, si complura insuper iuxta cum diuersitate A-
 tramenti falsitatis indicia ostendere liceret. Tum enim
 valet regula: Quae non possunt singula, iuncta iuuant,
 Merito tamen vnicum illum excipimus casum, vbi in an-
 tiquo valde Instrumento Apostilla quaedam recenti pror-
 sus Atramento conscripta est. Hic enim sola Atramenti
 diuersitas ad euincendam falsitatis suspicionem sufficere
 videtur, prout notatu dignum illud esse potest exemplum
 quod ex Menochio modo allegauimus, vbi Antiquus Ra-
 tionum Liber ex quo Fratres Ordinis Cartusienfis contra
 Oppidum S. Columbani in Ducatu Mediolanensi situm,
 probare voluerunt, praedia quaedam rustica ipsis in perpetuum
 locata, esse Emphyteutica, ob factam in eodem di-
 uerso ac recentiori Atramento Pensionis annuae annota-
 tionem, tanquam suspectus merito reiectus fuit.

§. IX.

APOSTILLÆ SEV POSTSCRIPTI. 10

§. IX. Præcipuum autem falsitatis argumentum, quod tertio annotamus loco, in eo consistit, si Apostilla in loco Instrumenti vel scripturæ substantiali posita est. Atque in eo quidem DD. Iurisque Interpretes omnes plane consentiunt, ita ut nil præterea hic disquirendum super esse videatur. Sed videamus quidnam per locum instrumenti substantialem intelligant. Equidem hac de re varias variorum explanationes Farinac. cit. *Quest. 133. n. 6. 35. 71. & 80.* prolixè congescit. In eo tamen conveniunt potiores, Locum Instrumenti substantialem illum esse, quando Additio aliqua circa ea contingit, de quibus quaeritur; & in eo loco, in quo magna rei vis, aut negotii pondus consistit; aut qui solemnitates Instrumenti respicit, aut magnum aliquod in se præiudicium continet. Conf. Menoch. *Arb. Iud. Quest. Li. 2. Cas. 187. n. 34.* Io. Surd. *Conf. 173. n. 13.* Fr. Nig. *Cyriac. Lib. 3. Controv. Forens. 406. num. 2.* Ioseph de Sesse *Decis. 140.* Christoph. Cruf. *de Indic. Delictor. Part. 2. Cap. 36. n. 54.* Seraph. Oliuar. *Razzal. Part. 1. Decis. 917. n. 2.* Fab. *Capyc. Galeot. Respons. Fiscal. 15. n. 6. & 7. itemque n. 17. & 18.* Althusius *Diceolog. Lib. 3. Cap. 42. num. 33.* Arismin. *Tepat. Compend. Decis. & Sentent. Iur. Tit. 217. Cap. 15.*

§. X. Ut autem quæ nobis resideat circa hanc falsi suspicionem sententia, exponamus; Id quidem largimur, interdum, si in loco substantiali reperiatur Apostilla, aliquam inde suspicionem oriri; sed generalis ex eo regula formari non potest; cum sæpe Leges illam Apostillam tollerent. Ita v. g. institutio hæredis in testamento haud dubie est substantialis pars, cum basis & fundamentum eius dici solet: Ast valere eo loco Apostillam manifesto docet. *L. 2. ff. de His quæ in testam. del.* Ut adeo constet ex hoc solo, quod Apostilla in loco substantiali posita, ite-

An si Apostilla in loco substantiali posita, oriatur falsi suspicio.

Quis sit locus substantialis. DD. opinionones

intra sententia

rum

rum non posse veram falsi suspensionem, saltem non in genere induci.

De tribus illis notis coniunctim sententia nostra exponitur.

§. XI. Quid ergo nunc dicendum? nam nullam suspensionis notam sufficere diximus, & tamen nullam quae absolute reiecitur. Scilicet distinguendum est, an illud negotium omnem Apostillam respuat, an vero admittat. Priori casu etiam si haec notae non reperiantur, invalida & vitiosa erit Apostilla. Sed posteriori casu demum locus est coniecturis, an Apostilla ab iis adiecta quibus hoc licebat, an vero a tertio praeter voluntatem contrahentium. Et tum ex notis illis aliqua poterit nasci praesumptio, si non una tantum adsit sed plures coniecturae, quibus licet adhuc dum falsum non plene probari posse existimem, id tamen efficietur, ut iuramento purgationis locus sit. De Casibus specialibus agetur in sequ. Cap.

An Instrumentum ob falsam Apostillam in totum vitietur vel ex parte tantum?
DD. opiniones.

§. XII. Neque vero illa hic praetereunda Quaestio; verum Apostilla seu Additio scripturae, si falsa esse iudicetur, Instrumentum aut scripturam, vel in totum vel ex parte tantum, vitiet. Qui priorem fovet sententiam, praesidium causae suae in *l. 12. C. de suscept. Praepos. & Arcar.* collocant, in qua dicitur, quod Tabularius semel de inintermissione convictus hoc deinceps officium gerere amplius nequeat. Alii contra posteriorem defendentes. *l. 5. ff. ad L. Falcid.* pro se allegant. Quanquam non ita absolute sed cum restrictione quadam, mentem suam velint intelligi. Quamobrem Anton Faber *ad Tit. C. de fide Instrum. def. 29.* distinguit inter falsitatem quae circa substantiam actus contingit, ubi totum vitiari putat instrumentum, & inter eam, quae ad accessoria tantum, quantumvis aequae Principalia, pertinet, cum totius instrumenti una & individua sit fides, in quo vile per in vile non vitietur. Conf. *Surdus. Consil. 173. n. 79. Farinac. cit. Quest. 153. n. 146. 229.*

Menoch

APOSTILLÆ SEV POSTSCRIPTI.

17

Menoch *Lib. 5. Præf. 20. & 21.* Francif. Nig. Cyriac *Lib. 3. Controv. Forensf. 408. n. 18.* Ill. Dn. Stryk *Disp. de Rasura. c. 2. §. 13.*

§. XIII. Enim vero vti certum id quidem videtur, quod si quæ circa locum instrumenti substantialem contingit Additio debitisque caret solemnitatibus, suspicionem falsi procreet; ita tum demum tota reiicitur scriptura, si circa illam instrumenti partem falsitas appareat, quæ vel ad substantiam actus solenniaque pertinet, vel integro instrumento cohæret. Quod si enim falsi suspicio illum tantum attingat locum, qui vel plane non, vel ita solum substantialis dici potest, vt tamen non arcte adeo cum reliquis instrumenti partibus connectatur, tunc ea solum inrerit pars ceteraque saluæ atque integræ permanent. Ad priorem quidem classem Annum, Diem, Locum Testiumque sub signationem e publ. Instrumentis; ex aliis autem, Verbalem Cancellationem, Hæredis institutionem ipsamque Hæreditatem exempli causa recte referunt. Ad posteriorem autem illud inter alia spectat exemplum, vbi compluribus ex hæredibus vnus cancellatus est, ita tamen vt non reliquorum solum nomina verum alia quoque Testamenti solennia cuncta salua deprehendantur, vid. quæ diximus præced. §. X. Ill. Dn. Stryk. *Disp. de Rasura Cap. 2. §. 13.* Itemque alia Eiusd. pariter sub Præsidio: *de Conseruat & Mutat. Vltimar. Volunt. §. 47.* hoc demum anno habita. Quæ quoad rasuram & cancellationem quidem expedita sunt; quod si ergo ad Apostillas reuertamur & aliquid per falsitatem vel in margine vel in fine instrumenti fuerit adiectum; manifesto patet, Apostillam illam, contra quam falsi suspicio est, vitiari, non instrumentum. Vt adeo omnino repudium mereatur sententia illorum, qui propter non rite factam scripturæ Additionem totum statim instrumentum reiici debere existimant. Ad Legem enim

Nostra sententia.

C

12. C.

12. C. de suscept. Prapof. & Arcar. quod attinet, id tantum ex eadem colligitur, quod Notarius æque ac susceptor semel de fraude vel falso aliquo conuictus instrumenta amplius conficere nequeat. Id quod tamen neutriquam huc applicari, multo minus elici exinde potest, quod si Notarius aut alius quidam vna in parte commisisset falsitatem, id circo alteram Scripturæ partem, quæ falsa non apparet, falsam esse præsumendam, quoniam alias id sequeretur absurdum, quod omnia quæ antea perfecit instrumenta falsa etiam futura sint, vid. B. Dn. Brunnem. *ad cit. loc. itemque Repetit Paratit. Wesemb. Tit eodem Quest. 4.* Quamvis ea, quæ paulo ante de Publ. asseruimus instrumentis, non æque ad Protocolla extendere liceat, quippe quod Notarii vno in Protocollo plurima conscribere instrumenta soleant. Quod si ergo aliqua in instrumento per Apostillam commissa est falsitas, quoad illud vnice vitatur Protocollum, ita vt cætera ibidem contenta instrumenta valida per maneat, quia in hisce nihil vitii commissum, neque hæc inter se necessariam quandam connexionem habent. vid. *cit. Disp. de Iur. Protocoll. Cap. 2. n. 66.*

Quæ sit virtus Apostillæ seu postscripti.

§. XIV. Per contraria autem eundo a vitiis ad virtutes nos conferimus. Quando ergo nullum in Apostilla reperitur vitium & suspicio falsi locum non habet, tum omnino valida est & suo effectu gaudet. Scilicet in genere hic ad euitandas ambages dici potest: Quemcunque effectum producit instrumentum, eundem quoque habet Apostilla instrumento adiecta; habetur enim tanquam pars & accessorium instrumenti vbi notum est, quod in principali obtinet, idem in accessorio etiam iuris esse. Nisi speciales circumstantiæ diuersam interpretationem suadeant, de quibus in sequentibus Capp. agetur.

An Apostilla

§. XV. Rem duobus demonstrabimus exemplis. Si Apo-

APOSTILLÆ SEV POSTSCRIPTI.

19

Apostilla adiecta instrumento liquido & ex illo executiue agatur, virum executioni obstat Apostilla, dubium oriri possit. Negatiua erit manifesta, si nullam Apostillæ vitium imputari queat. Sed quid dicendum, si res adhuc dubia, veluti, si Apostilla vel aliena manu, vel diuerso atramento adiecta, annon sic morabitur executionem? Adhuc negatiuam defendere conamur. Instrumentum enim quod falsi arguitur pendente cognitione habendum pro vero *L. 2. C. ad L. Cornel. de Fals. Faber. ad Cod. l. 4. tit. 29. def. 21.* Ad minimum res nondum clara est; sed altiore indagine requirit, quæ exceptiones ad iudicium petitorum, vel ad reconuentionem remittendæ. Inde nobiscum consentit Carpou. *in Proc. tit. 22. art. 4. num. 25. seqq.* Nec obstat, exceptionem instrumenti non liquidi impedire executionem, Coler. *in Process. Execut. p. 4. c. 1. n. 141.* nam negamus, ob solam præsumtionem falsitatis & coniecturam instrumentum desinere esse liquidum, si non manifesta adsint indicia falsitatis.

impediæ
Processum
executiuum

§. XVI. Alterum exemplum ex vltimis voluntatibus defuncto, vbi notum est, si testamentum nullo visibili vitio laboret, statim possessionem rerum hereditariarum consequi posse heredem ex *L. fin. C. de Edicto diui Adriani tollendo.* Videndum ergo an Apostilla sit visibile vitium, aut annon ex illa etiam detur illud remedium? Certe hoc competere non dubito, si non manifesta adsit falsitas. Quod si dubia, adhuc locus erit illi remedio, & ita accipio quod asserit Seraph. Oliu. *Dec. 1564. n. 6.* exceptionem falsitatis non impedire immisionem ex *d. L. fin.* scilicet si de falso non statim & manifesto constet. Nam quæ altioris indaginis est exceptio hic non admittitur, sed ad ordinarium processum reiicitur Carpz. *P. 2. c. 2. §. 12.* Plura exempla, in quibus effectus Apostillæ insignis est, reperientur in sequentibus.

An Apostilla
sit visibile vitium
testamenti

C 2

CAP.

CAPUT III.
DE APOSTILLA SEV POST-
SCRIPTO ACTORVM IVDICIALIVM
ET EXTRA IVDICIALIVM.

§. I.

Connexio
eum praece-
dentibus.

DE Vitiis & Virtutibus Apostillæ satis a nobis in præcedenti Capite actum est. Iam etiam maxime frequentes circa materiam isthanc casus ipsos euoluamus. Ut vero ordine id fiat, considerabimus hoc capite actus seu negotia inter viuos, quæ iterum vel sunt iudicialia, vel extraiudicialia, atque quid valeant Apostillæ iis adiectæ trutinabimus.

libellus quo-
usque emen-
dari & muta-
ri possit?

§. II. In iudicio primum est quod peragitur, ut actor causam suam proponat iudici & libellum porrigat. Notum vero est, quantæ sint inter Doctores controversiæ de emendatione & mutatione libelli, quousque hoc sit permissum. Vbi aliud dicendum videtur de iure civili, aliud de praxi, aliud de moribus specialium provinciarum. Verum cum hoc proprie ad Scopum nostrum non pertineat, beneuolum lectorem remitto ad Ill. Dn. Stryk. *Vf. Modern. rit. de Edendo §. 9. seqq.* Nos hic illud tantum quærimus, an eo casu, quo licita est emendatio & mutatio libelli, hæc per modum Apostillæ in margine fieri possit? Non puto autem hoc permissum esse; postquam enim libellus iudici oblati, ille consideratur tanquam pars actorum, vbi notissimi iuris est, non licere priuato quidquam in actis immutare & delere, ad euitandas omni ratione fraudes, ceu & ante duos menses ab illustri facultate iuridica huius loci pœnam dictatam fuisse Advocato, qui nomen tantum
suum

An id in
margine li-
belli fieri
queat.

ACT. IVDICIAL. ET EXTRA IVDICIALIVM. 21

suum quod scripto subiecerat proprio ausu iterum dele-
verat, habeo ex relatione Excell. Dn. Præsidis. Quod si
ergo aliquid in libello emendandum sit, hoc separatim fa-
ciendum ab Actore; Et multo magis, si mutare libellum,
hoc est, nouum Actionis genus instituere velit.

§. III. In specie vero iure Saxonico constitutum; in
validam esse post præstitam Quarandam libelli mutationem
Landr. l. 3. art. 14. Constit. Nov. August. P. 1. Const. 11. in fin. &
ibi Carpz. & in Proc. tit. 7. art. 4. num. 27. Vbi illud hoc lo-
co obseruandum est, per modum Apostillæ in margine atte-
stari debere Actuarium seu Secretarium iudici, hanc Qua-
randam ab Actore præstitam esse. Quod communiter his
verbis fieri solet, Actor hat in beyseyn des Beklagten / Klä-
ger die gefoderte Bewehr der Klage / durch einen Hand-
schlag würcklich angelobet / und ist solches zur Nachricht hie-
her registrivet worden / den. Anno. Cui subiicitur nomen
Actuarii. Neque id tantum hoc casu, sed & in aliis plu-
rimis obseruatur; quod si breue aliquod attestatum à iu-
dicio exigatur, hoc in margine fieri debeat. Ita v. g. si
reus exigat ab Actore cautionem pro Reconuentione &
expensis, Actor vero vrgeat, se immobilia possidere, atq;
sic immunem a cautione esse, petatque vt a iudicio ipsi
propterea testimonium detur in gratiam iudicis extra-
nei, solet in margine annotare Actuarius, daß Kläger in
diesen Gerichten mit immobilibus angefessen / wird hiermit
attestiret, subiecto nomine Actuarii. Quarum annota-
tionum marginalium hic effectus iuris est, quod plenam
faciant probationem, cum pro attestatis iudicii præsumtio
sit, quod nihil nisi causa cognita illis inferatur. Vt adeo
vltiori probatione actor opus non habeat; Hac tamen
adhibita differentia, quod si iudex attestatur de eo quod
in iudicio actum, veluti hunc iudicialiter tutorem consti-
tutum

Quarandam
præstitam es-
se, in margi-
ne notatur
ab Actuatio

Et alia bre-
uia attestata
iudicii.

Quid iuris
circa has A-
postillas?

22 CAP. III. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO
tutum esse, tum plene probet Apostilla, si vero de aliis re-
bus v. g. de possessione immobilium, tum probationem
contrarii admittendam. Quia in his errare potest iudex,
neque hic proprie qua iudex, sed qua extraneus testatur,
nisi praeceperit causa cognitio.

An a parti-
bus quid in
margine no-
rari, possit.

§. IV. Caterum circa partes litigantes earumque ad-
vocatos non multum occupabor, si quidem id in confesso
erit, non licere ipsis aliquid in margine adiacere scriptis
quæ pars actorum facta sunt. Neque hoc solum in Pro-
tocollis iudicialibus verum est, sed etiam in scriptis, quæ
ab ipsis iudici oblata sunt. Equidem si aliquid annota-
verint antequam offerantur iudici, hoc sine vitio erit, sed
postea non facile ipsis permittendum, maxime priuata au-
toritate. Aliquo tamen casu id concedendum esse par-
tibus videtur si v. g. in illo iudicio oretenus procedatur,
von Mund aus in die Feder / & pars indigiter, Actuarium
mentem suam non recte percepisse, tum licebit errorem
istum emendare & in margine quædam adiacere, sed non
nisi præsentem iudicem ad omnem fraudem evitandam. Al-
ias, maxime si præiudicium exinde nasci parti aduersæ
possit, hoc non concedendum, & si factum sit, puni-
endum. Quod adeo stricte in quibusdam iudiciis Saxoni-
cis observatur, ut nec permittatur lineas in margine adiacere
verbis maxime notabilibus. Quamvis alibi hoc non
sit prohibitum, cum plerumque pro Cautela observare
Practici soleant, ut rationes prægnantes vel atro vel rubro
vel viridi colore subducantur, quo eo facilius in oculos
referentis incurrant. Quod tamen faciendum est ante-
quam scriptum iudici insinuetur.

Cautela ad
impediendas
Apostillas.

§. V. Pergimus ad personas publicas in iudicio A-
ctuarium & ipsum iudicem. Vbi omnino laudanda est Cau-
tela iudiciorum Saxoniorum aliorumque quorundam,
vt sci-

ACT. IUDICIAL. ET EXTRA IUDICIALIVM. 23

vt scilicet ipsi registraturæ finitæ incontinenti Actuarius nomen suum immediate subscribat. Cuius duplex usus esse potest, primo ne ex litigantibus quispiam manum Actuarii imitetur, & quædam adhuc subiiciat in fine, quasi & hæc acta essent in iudicio, deinde ne id ipse Actuarius a partibus forte corruptus facere possit; utque adeo omnia Apostilla euitetur. Hinc si etiam v. g. testis protocollo iam finito & subscripto quædam adhuc addere velit, de nouo facienda registratura, veluti: eodem isti Zeuge abermahls erschienen und hat vorgebracht / wie er sich noch eines umstandes erinnern etc. & iterum subiiciendum nomen Actuarii.

§. VI. Sed nec illud hic silentio prætereundum est, non ab omni suspicione libera esse acta, quæ valde subducta & vbi frequens est interlinearis & marginalis scriptura: maxime si dicta partium vel testium scriptura marginalis concernat. Hinc si forte in prima depositione quædam a deponente adhuc addita aut propter confusam narrationem quædam corrigenda necessario fuerint, tunc potius hæc mundanda statim & ita actis inferenda registratura, vt præsumptio collusionis euitetur. Quod cum in Actis inquisitionalibus aliquando non obseruatum, sed acta valde correctæ & interlineata deprehenderit illustr. Facultas. Iurid. huius loci separatis litteris monuit Actuarium, vt ab his in posterum absteineat, nisi velit vt hæc iudici superiori punienda denuncientur, ceu itidem mihi constat ex relatione Excell. Dn. Præsidis.

§. VII. Ad iudicem vt pergamus, constat sæpe ab eo supplicationibus partium in fine, quandoque & in fine primæ paginæ permodum Apostillæ subiici decretum. v. g. si dilatio termini petatur: Supplicanten ist noch eine Frist von vier wochen zuverstatten. Quod decretum postea extendit

Actuarius ab
interlineatur
ra, & margi
nalibus ab
stinere debes

de Decretis
iudicium per
modum A
postillæ ad
iectis

24 CAP. III. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO

tendit Actuarius, & in formam consuetam redigit. Verum, cum his Apostillis nihil vitii insit, neque singularis consideratio iuris hic locum inueniat, hoc adduxisse tantum sufficiet.

Index quando sententiam corrigere vel declarare possit.

An per modum Apostillae?

de Apostillis Legum & Rescriptorum.

§. IIX. Maiorem inspectionem meretur materia de mutatione & declaratione sententiae. Vbi satis quidem expeditum est iudicem sententiam suam corrigere non posse, quia postquam sententiam dixit, iudex esse desinit; Semel enim officio suo, siue male siue bene, functus est *L. 55. ff. de Re iud.* Valet tamen correctio sententiae si fiat per modum declarationis quam pars petit; vel si quaedam sententiae desunt, quae ad consequentiam iam statutorum pertinent *L. 42. ff. eod. tit.* Et in aliis casibus quos recenset Martini *ad Process. Saxon. tit. 34. §. 1. n. 255.* Sed hoc loco illa oritur quaestio ad scopum nostrum pertinens, an, quo casu correctio vel declaratio sententiae permittitur, hoc per modum Apostillae facere possit in margine. Id quod omnino negandum esse videtur, si sententia semel ad acta relata & publicata: non enim à iudice quiddam quod in actis continetur corrigendum. Valebit tamen, si id per modum Apostillae seu postscripti in fine fiat. Hinc & si tantum circa nomen Actoris & Rei error commissus & declaratio petita non corrigitur prior sententia, sed nova subiicitur his verbis. *Das es bey vorigen Urtheil bleibet/ jedoch daß vor Kläger Beklagter zu setzen.* Multominus id licebit si à iudice extraneo lata sit sententia, hæc enim publicanda prout est, & declaratio ab eodem iudice, à quo lata sententia, petenda.

§. IX. Transeundum nunc est ad negotia extra iudicialia, quae cum iterum vel publica vel priuata sint, prius de publicis quaedam adiiciam. Et quidem quod ad Leges, Statuta, & Rescripta attinet, non diu morabor in horum

AQT. IVDICIAL. ET EXTRAIVDICIALIVM. 25.

horum Apostillis, si enim aliquid in margine adiectum, recurrendum ad ea, quæ præcedenti Capite dicta sunt, & videndum, an reperiantur notæ falsitatis: quæ si non adsint, sed præsumtio sit, voluntate legislatoris statuentis & rescribentis illa adiecta esse, eandem habebunt cum reliquis auctoritatem. Quanquam hic aliqui ob minimam quoque scripturæ Additionem, id quod à Principe ac superiore proficiscitur, suspectum reddant, si de facta illius voluntate Apostilla non aperte satis constet, ita vt parum ipsis inserit, siue quid in parte substantiali vel non substantiali superaddatur. Imo nec distinguunt, vtrum hoc in puncto tantum fiat, vel syllaba; aut an noceat vel nullum alteri damnum afferat vid. Fabius Capycius Galeota *Resp. Fiscal. 15. num. 6. & 7.* Aliud tamen dicendum, si in fine quid per modum Apostillæ adiectum vel a Principe ipso, vel a Cancellario, vel officiali, nomine superioris; vbi solennis Stylus est in Rescriptis in quibus Apostillæ ita incipere solent: *Nuch ist uns untermhânigst vorgetragen worden.* Nullum enim dubium est, quin hæc Apostillæ eandem habeant vim, si ex aliis causis sub & obreptio probari nequeat.

S. X. Eandem decisionem meretur, si quid libris publicis adiectum; vbi tamen pro cautela commendandum est, vt ab omni scriptura marginali abstineatur, ne litibus occasio suppeditetur. Quorsum pertinet casus nuper admodum in quadam prouincia inter Principem & Ecclesiam Cathedralem illius prouinciæ ventilatus. Vbi disputabatur super iure Patronatus. In libro publico dicebatur, Principem in antiquissima possessione & exercitio iuris Patronatus fuisse. Sed in margine erat adiectum, Ecclesiam Cathedralem in possessione vltima esse. Sane quin in re tanti præiudicii magna contra illam Apostillam frau-

all'hoq. ab
marginali
scriptura

De Apostillis
librorum pu-
blicorum
vbi adieci-
t' Apostilla
relatiua

16 CAP. III. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO

fraudis præsumtio militet, nemo facile dubirabit. Sed ecclesia tamen Cathedralis obtinuit. Verum non ex scriptura marginali tantum, sed ex aliis prægnantioribus fundamentis.

de Apostillis
litterarum
inuestituræ.

§. XI. Licebit ad negotia publica etiam referre concessionem feudi & dispicere quid obseruandum sit, si literis inuestituræ apostilla adiecta. Verum & hic recurrit eadem decisio, vt ante omnia caute inquiratur, annon reperiantur notæ falsitatis & corruptionis. Quibus deficientibus, respiciendum in antiquis ad possessionem antecedentium vasallorum, nam in dubio iisdem conditionibus feudum datum esse censeatur, quibus antecessoribus concessum. Struv. *Syntag. Iur. Feudal. Cap. 1. Thef. II. n. 3. III. Dn. Stryk. Exam. Iur. Feudal. Cap. 1. Quest. 23.* Si ergo v. g. Castrum in margine adiectum, antecessores vero hoc nunquam possederint, præsumitur falsum etiam si alia signa deficient. Quod si in fine litterarum Apostilla adiecta, & v. g. in confirmatione castrum de nouo additur, tum valebit vtique hæc concessio, sed castrum viderit eisdem modis & qualitatibus datum, quibus data fuerunt alia antiquæ Paris. *Vol. 5. Corf. 22. n. 95.*

In Instru-
mentis Nota-
riorum pro-
hibita sunt
Apostille
marginales.

§. XII. Sequuntur iam negotia priuata & inter illa primum quæ coram Notario peraguntur. Vbi nonnulla obseruanda sunt ad scopum nostrum. Constitutum enim est a Maximiliano I. Imp. vt Notarii ab omni interlineatura & scriptura marginali abstineant, his verbis: Die Notarien sollen auch auffsehens haben / wann sie in extendierung und ingrossierung der Instrumenten radirten / sonderlich an merckliche und verdächtige Derrey / in einer oder mehr Zeilen / oder zwischen den Linien oder auff das Spatium heraus etwas setzen / dafür sie sich so viel möglich hüten sollen. *Maximil. de Anno. 1512. von Unterricht der Notarien. §. die Nota-*

ACT. IUDICIAL, ET EXTRA IUDICIALIVM. 27

Notarien sollen auch 30. Ex quo sua sponte fuit, quod si eiusmodi Apostilla marginalis in Instrumento Notarii reperitur, exinde magna falsitatis praesumptio nascatur. Imo etiam hoc prohibitum a Maximiliano Imp. vt nec permiserint scripturam marginales volentibus etiam partibus; verba constitutionis. S. denn ehe die Schrift/ 17. sunt hæc: Wann aber die Schrift vollkommen und erfüllet ist/ so mag als dann nichts mehr hinzugesetzt/ darvon gethan oder geändert werden/ obgleich die Parteyen das verwilligen. Haud dubie ideo, vt ita omnis controuersia tollatur, & per hanc mutationem, nemini prauidicium inferatur. Sed addit Imperator in sequent. S. doch so mcht. 18. Caurelam, vt nouum fiat instrumentum ibi: Doch so mcht der Notarius zu dem so die Parteyen/ darnach ändern darzu oder davon thun wollen/ von neuen gebeten werden/ und einander Instrument machen. Doch daß das so vor gemacht wäre/ in dem Protocoll bleibe. Rationem vero cur in Protocollo relinquendum instrumentum prius, repetere licet ex dicta constitutione S. und solches e. & segg. vbi, non aliter permittitur cancellatio quædam verborum instrumenti, etiam partibus volentibus, quam vt quid scriptum fuerit legi possit: Daß solche Schrift lästlich stehen bleibe/ subiuncta ratione; Ob vielleicht einem ändern/ als Fisco, oder ändern etwas daran gelegen/ daß die auffgeschriebene Handlung dermassen geschehen wäre/ und aus dem Protocoll erwiesen werden möchte.

S. XIII. Hæc vero cum satis expedita sint in instrumentis, de eo saltem quaeritur inter Doctores, an & in Protocollis Notarii inter ineaiones & marginalia faciant suspensionem. Quidam negatiuam defendunt, primo quia in Constitutione Maxim. hoc tantum in instrumentis est prohibitum, deinde quia diuersa videtur protocollis ratio,

D 2

vt pote

Etiams etiam sentiant contrahentes.

An etiam in Protocollo Notarii.

28 CAP. III. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO

utpote in quod omnia prout gesta sunt conscribuntur, & sic facile necessitas ipsa interlineationem vel scripturam marginalem exigat. Mascardus de Prob. Concluf. 129. n. 9. aliique citati a Farinacio; in Pr. Crim. quest. 153. n. 27. Contra vero non desunt qui contrarium statuunt, & interlineaturas ac marginalia, omnino vitare Protocollum asserunt Ruinus Vol. 1. Conf. 215. n. 15. seqq. Menochius de Arbitr. Ind. Quest. 1. a. cas. 187. n. 34. Riminald. l. 1. Conf. 128. num. 8. Alex. Vol. 7. Conf. 175. n. 2. Nos vero Farinacio subscribimus, qui cit. l. n. 28. utramque sententiam ita conciliat, ut distinguat inter matricem & Protocollum; de illa accipit priorem, de hoc posteriorem sententiam.

Cum distinctione respondetur.

§. XIV. Quæ res ut clarius euadat, notandum est, vocem Protocollum bifariam accipi à Doctoribus (1.) pro illo primo exemplari siue originali Scriptura, quæ legitur & publicatur eo tempore, quo actus fit, antequam per Notarium extendatur in libro suarum rogationum, ut Protocollum describit Mascardus d. Concl. 1250. n. 1. Quod Doctores etiam vocant Matricem, item Bastardellum ac Filiam, ut idem autor tradit. n. 9. Deinde vero (2.) extenditur actus ex illo primo exemplari & in libro rogationum vel rogatum, ut loquuntur Doctores scribitur. Idem n. 11. Quem alii specialiter *librum Notarii*, alii *Protocollum* vocant ut etiam hoc sensu capitur Protocollum in *Const. Max. §. Fürter befehlen wir*. Et ex hac diuersa acceptione Protocollum nata est illa diuersitas sententiarum. Quando ergo Protocollum capitur priori sensu, ut facit Mascardus aliique, pro matrice, tum verum est, non obesse interlineaturam & scripturam marginalem: Dum enim hic Notarius primam voluntatem contrahentium tumultuarie concipit & partes in ipso contrahendi actu sæpe illam mutant voluntatem, vel verba; non potest aliter fieri, quin Notarius

ACT. IVDICIAL. ET EXTRAIVDICIALIVM. 29

tarius quandoque teneatur aliquid addere in margine. Et sic vera est prior sententia, Apostillam non vitare hanc matricem seu Protocollum, si hæc pro synonymis habeas. Verum posteriori sensu, quando illa conuentio in ipsum librum Notarii seu Protocollum, memoria ac futura veritatis gratia redigitur, tum obtinet posterior sententia; ibi enim exulare debent omnia, quæ villo modo suspectum reddere possent Protocollum, Ill. Dn. Stryk *Diss. de Jure Protocoll. Cap. 2. n. 71. qua reperitur in Vol. 2. Disp.* Et ita consentit Malcardus aliique qui priorem fouent sententiam Add. Dœring. in *Bibl. ICtor. sub voce: Additio num. 48. in fin.*

S. XV. Quod si vero Notarius interdum quadam de-
 lere, supplere vel ad marginem scribere necessum habue-
 rit, tum pro Cautela commendat Maximilianus. I. Imper.
 ad euitandam suspicionem falsitatis, vt in fine per modum
 Apostillæ adiciat Notarius, se ipsum in margine illa anno-
 tasse, daß sie alsdann im instrument oder ihrer subscription
 davon Weibung thun/ und sonderlich / wann solche interli-
 neatur oder Schrifft in spatio nicht von der Hand / die sol-
 ches instrument ingrosiret/ geschehe. d. *Const. Max. S. Die*
 Notarien sollen auch so. Menoch. de *A. I. Q. l. 2. cas. 187. n. 42.*
 Crauetta *Cons. 88. n. 1.* Ita enim Notarius per subscripti-
 onem hanc autoritate sua confirmat actum, & præsum-
 ptionem falsi tollit. Quod si non fecerit ex tenore illi-
 us constitutionis, non dubito asserere nullam fidem mere-
 ri id quod in margine adiectum, sed vitiosum esse Euer-
 hardus de *fide Instructum. C. 3. n. 51.* Non tantum si id in
 Instrumento fiat, de quo proprie loquitur Constitutio, sed
 & si in Protocollo seu libro Notarii idem reperiatur, pro-
 pter identitatem rationis. Ex quo simul magna isthæc
 DD. altercatio componi potest, qua disquirunt, vtrum

Cautela Ma-
 ximiliani vt
 Notarius A-
 postillæ fa-
 ctæ mentionē
 iniciat.

30 CAP. III. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO

Apostilla ab initio statim cum ipsum condebatur Originale, an aliquo demum ex interuallo accessisse in dubio præsumenda sit. Qua de re vide valde inter se dissentientes Doctores apud Farinac. *cit. Quest. 153. n. 24.* Cœl. Bich. *Decis. 549.* Ioseph. de Sesse *Decis. 140.* Ruin. *Vol. 4. Consil. 68. n. 3.* Si enim nulla subsistit in Publ. Instrumentis Scripturæ Additio, nisi cuius expressa in subscriptione à Notario mentio facta est, parum refert, num ab initio statim, an ex post facto demum illa contigerit. Sed ane generalis etiam sufficit Subscriptio, si plures occurrant Apostillæ, aut an specialis singularum fieri debet mentio? Hic ego cum Farinac. *cit. Quest. 153. n. 10.* & Mascard. de Probat. *Vol. 1. Conclus. 113. n. 3.* & 4. generalem Notarii Subscriptionem non admitti posse existimo, quando plures sunt Scripturæ Additiones, nisi vbi duæ tantum sunt & pluralis numerus adhibetur. Arque ita contraria Menoch. de Arbit. *Jud. Quest. L. 2. Cas. 187. n. 34.* sententia temperanda est. Conf. III. Dn. Stryk. *Disp. de Rasura Cap. 3. §. 4.* Præterea quoque an illa Notarii approbatio præcise in fine Instrumenti fieri debeat, an vero sufficiat, si in margine facta, vbi additio reperitur, non conueniunt DD. Dœring. in *Biblioth. Ictor. voce: additio n. 50. limit. 3. & 4.* cum aliis quos citat, prius affirmat; Sed nos posterius defendemus, quia verba constitutionis alternatiua sunt in Instrumento oder ihyer subscription. Consultum autem hic erit, vt Notarius partes & testes si haberi possint, adhuc semel conuoceat ac in ipsorum præsentia talem Apostillam studio adiectam esse testetur. Quod si tamen dissentientes eiusmodi intellexerint casum, vbi Instrumento quidem in mundum redacto verum subscriptione Testium nondum munito aliquid adhuc in margine alibiue Notarius adiecit, tunc aliud omnino dicendum videtur. Hic enim specialis Notarii subscri-

ACT. IVDICIAL. ET EXTRAIVDICIALIVM. 31

scriptio in fine præcise ante subnotationem Testium fieri debet, quæ simul etiam addita in Margine Apostillæ mentionem iniicit. Nos ergo de tali loquimur casu, quo Publ. Instrumentum omnibus suis cum solennitatibus iam perfectum testiumque subscriptione corroboratum est.

§. XVI. Sed illud etiam ex verbis Const. modo adductis patet, multo magis in subscriptione eius mentionem faciendam, si quid in spatio seu margine manu aliena scriptum reperiatur. Argumentum ducitur a minore ad maius. Si enim alias non valet, quod manu Notarii adscriptum quod minus suspectum videtur, multo magis vitiosum erit, si peregrina manu aliquid adscriptum. Fides enim Instrumenti & Protocolli seu libri Notarii est ab autoritate publica Notarii, ideoque ad ea tantum pertinet, quæ à Notario scripta. Quod vtut in Instrumentis non præcise requiratur sed sufficiat si id ab alio scriptum & a Notario subscriptum *d. Constit. §. Und die weil II. Add. Decius Conf. II. n. 16.* In protocollo tamen necessarium vt hoc ipse propria manu scribat. *d. Constit. §. fürter so befehleten wir. 4. item: Durch ihn selbst und nicht durch jemand anders nach ihrer Ordnung beschrieben.* Dissidenti Euerhardo *d. tr. c. 3. n. 41.* eiusque rationibus respondit. Ill. Dn. Stryk *cit. diff. de iure Protocolli c. 2. n. 20. seq.*

§. XVII. Hastenus dictum est, tum Apostillam marginalem fidem mereri si a Notario eius facta fuerit mentio expresse. Sed quid si hoc omiserit Notarius, ex aliis tamen argumentis aliisue partibus eiusdem Protocolli appareat, Apostillas recte adiectas esse. Hoc casu etiam validam esse scripturam marginalem asserit Euerhardus. *cit. l. n. 51. in fin. & recte, quia hoc ipso probatur, nullam hic fraudem vel corruptionem admissam esse.* Tandem & Apostillas istiusmodi valere, si illud per consuetudinem in-

Quid si Apostilla marginalis manu aliena scripta?

Protocollum manu propria Notarii scribendum.

Quando Apostilla alias fidem inueniat.

tro-

32. CAP. III. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO
trouctum, modo sit. concludenter probata, tradit Decian
l. 2. *Consf. 99. n. 7. Et s. Achill Personal. de Adipisc. poss. num.*
156. seqq.

Quando ali-
quid cancel-
latum in In-
strumento, o-
pus est Apo-
stilla

§. XLIX. Illud adhuc obseruandum est, quod eo ca-
su, quando forte aliquid in instrumento, vel Protocollo
deletum vel cancellatum est, Notarius in margine vel in
fine adicere debeat, quod hoc studio factum sit, cum ali-
as vitiaretur instrumentum, modo illa attestatio vel Apo-
stilla sit de corpore ipsius instrumenti vel protocolli, ita
scilicet vt ante subscriptionem vel in ipsa subscriptione
Notarius adscribat, se illas cancellationes fecisse, vti loqui-
tur Euerhardus *d. tr. c. 3. n. 49.* Vbi tamen tutius est hoc
facere in praesentia partium & testium imo & si per erro-
rem facta cancellatio, necessum est vt per modum Apostil-
lae testetur de hoc errore Notarius, ne suspectum reddatur
instrumentum vel protocollum *cit. Diff. de Iure Protocolli. c.*
2. n. 75. seqq.

De Aponcha
per modum
Apostillae i-
psi obligatio-
ni adiecta

§. XIX. Sed dimittimus Notarios & ad contractus, quos
partes inter se sine Notario celebrant, nos conferimus, ac
primo quidem ad contractum Mutui. Vbi constat saepe
Aponchas statim post finitam obligationem principalem,
scribi solere: *Das mir Titius von obiger Summa die Helfste
haar wieder entrichtet hat / wird hiermit bescheiniget.* Quin
ergo haec Apostilla valida sit, nullum dubium superest, vti
& praxis id comprobat *Add. Dion. Gothofred. ad L. 4. ff.
de bon. poss. secund. tab. lit. d.* Modo tamen creditoris ma-
nu scripta fuerit, quod si enim peregrina manu, potius
praesumitur fraus & sic non nocebit Apostilla Creditori,
quo minus integram summam adhuc petere possit. Sed
quid si Aponcha in fine adiecta cancellata sit, an nihilomi-
nus solutionem exinde probare poterit debitor? Ita omni-
no puto, si adhuc legi possit, cum non possit alia capi praesum-

Quid si can-
cellata?

ACT. IUDICIAL. ET EXTRA IUDICIALIVM. 33

sumtio quam quod hæc cancellatio facta sit à creditore in fraudem debitoris.

§. XX. Hac occasione non possumus non Apostillas certo casu instar cautelæ commendare. Notum enim est, ad excludendam exceptionem non numeratæ pecuniæ non sufficere, si illi exceptioni in ipso Chirographo fuerit renunciatum, hinc suadent Doctores, vt creditor postquam pecunia numerata est, post interuallum, specialem confessionem numeratæ pecuniæ exigat. Ill. Dn. Stryk. *Tr. de Cautel. Contract. Sect. 2. c. 7. §. 10.* Hinc idem operabitur Apostilla, quando debitor post instrumentum obligationis subiicit: *Das mir obige tausend Thaler Capital von dem Sempronio baar bezahlet worden/und ich solche zu meinen sicheren Händen würdlich empfangen/wird hiermit bescheiniget/* subiecto iterum nomine debitoris. Imo vtilius erit creditori, si hac ratione confessio ex interuallo per modum Apostillæ ipsi obligationi subiungatur, cum simplices schedulæ facilius amittantur.

Per Apostillam excludi potest exceptio. N. N. P.

§. XXI. Porro satis constat, magnam esse inter hypothecam iudicialiter confirmatam & simplicem eius constitutionem differentiam, vbi iudicialis hypotheca etiam posterior priuatis prioribus in concursu creditorum præferatur. *L. 11. C. qui Potior. in Fig.* Imo in Saxonia bonorum immobilium oppignorationes non valent, nisi a iudice confirmatæ, *Carpz. P. 1. C. 28. def. 122. n. 1.* Sicut & idem in Statut. Nordlingenf. *Part. 11. Tit. IX. §. 2.* expresse cautum est. Quod si ergo mutuum sub hypotheca concessum, & hæc iudicialiter confirmata, post obligationem vero & confirmationem iudicalem hæc Apostilla reperiatur *auff diese vorgesezte gerichtliche Beschreibung meines Hauses/ habe ich annoch 100 Thaler heute dato vom Sempronio baar empfangen/und will/ das mein Haus eben so kuffsig*

De Apostilla hypothecæ subiecta iudiciali.

E

tig

34 CAP. III. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO
tig davor hafften soll / als wäre diese Post in der vorigen mit
begriffen; quæritur an hæc Apostilla tantum valeat, vt ra-
tione horum 100 thalerorum Creditor in concursu ead-
dem prærogatiua gaudere possit? Et puto negandam esse
quæstionem, neque ratione huius summæ creditori aliam
quam priuatam extraiudicalem hypothecam esse consti-
tutam. Vim enim habet iudicialis hypotheca, non a con-
uentione parrium, sed ab autoritate confirmationis iudi-
cialis, quæ hic deficit. Deinde non potest debitor suo
consensu melius ius suo creditori constituere in præiudi-
cium ceterorum creditorum. Vt adeo creditor curare de-
beat, vt hæc Apostilla pariter iudicialiter confirmetur, si
plenissime securus esse velit. Conferantur hic quæ pari-
tere de Casu recenset Anton. Fab. *ad Tit. C. de Fid. Inst.*
Def. 8.

Apostilla e-
andem sub-
scriptionem
requirit quã
ipsi instru-
mentum.

An a tertio
scribi possit
Apostilla

Quis subscri-
bere debeat

§. XXII. Ceterum in genere obseruandum est in A-
postillis, quæ per modum postscripti instrumento plane
perfecto & consummato subiiciuntur, quod ibi eadem
subscriptio partium exigatur, quam ipsum instrumentum,
quia omnis obligatio instrumenti oritur ex subscriptione
nominis; hoc ipso enim dum quis subscribit instrumen-
tum, consensum suum declarat in illa quæ sunt superscri-
pta. Hartmann. Pistor *P. 2. Quæst. 49. n. 29.* Hinc omissa
subscriptio vitiosa erit Apostilla Dn. Stryk. *Tract. de*
Caut. Contr. Sect. 1. Cap. 6. §. 6. Sed an necessum erit, vt ipse
scribens totam Apostillam scripserit propria manu? Mi-
nime vero; nam & a tertio scribi potest modo a partibus
subscripta; siquidem subscribens rotam scripturam appro-
bat, etiam ab alio scriptam, ex communi Doctorum sen-
tentia. Menoch *l. 1. præf. 66. n. 7.* Rebuff. *ad Constit. Regni*
Gall. T. 1. tract. de Chyrog. in pr. n. 51. Barbosa *ad Cap. 6. X. de*
Reb. Eccles. non alien. n. 6. Ex quo simul illud patet, non ab
vno

ACT. IUDICIAL. ET EXTRA IUDICIALIVM. 35

vno sed ab omnibus contrahentibus qui ex Apostilla obligari debent & interesse habere possunt, faciendam subscriptionem Trentacing. l. 2. Tit. de fide Instrum. resolut. 12. n. 7.

§. XXIII. Equidem communiter distinguere solent inter contractus unilaterales & bilaterales, ibi unius hic vtriusque subscriptio requiritur: vt adeo in Apostillis hæc quoque distinctio adhibenda videatur: & negari non potest vt plurimum verum esse, quod in contractu unilaterali unius subscriptio sufficiat. Verum hoc tum locum habebit, si negotium vnum ex contrahentibus tantum respiciat: nam si alterum pariter tangat, & illius intersit, ab eo quoque facienda subscriptio. Ita si mutuum ad triennium datum & in fine obligationes per modum Apostilla adiectum fuerit: Es ist nachhero beliebet worden / die Gelder 6 Jahr stehen zulassen; hic sane non sufficit solum creditorem subscribere, sed & debitor subscribere tenetur, forte enim ille non desiderat pecuniam ad 6 annos, maxime si, vt communiter fit, sub vsuris credita: dum ergo non subscripsit, dubium est, an consenserit in prorogationem temporis, & sic, alia probatione deficiente, triennio finito, pecuniam soluere, non obstante Apostilla, potest. Ad id tamen proderit eiusmodi Apostilla a solo creditore scripta, vt ipsum obliget, & ita vt illius debitor conuentus ante finitum sexennium pecuniam soluere non teneatur. Quilibet enim sua scriptura priuata se ipsum obligare potest, sed non tertium.

An in contractu unilaterali unius subscriptio sufficiat?

§. XXIV. Quod si ergo Apostilla contractui unilaterali subiecta, saepe vtriusque subscriptionem requirit, multo magis eadem necessaria erit, si contractus bilateralis fuerit. Vbi tamen si vnus tantum subscripserit, iterum distinguendum est, an illud quod in Apostilla scriptum concernat præiudicium subscribentis, an alterius. Hoc casu

In Bilaterali vtriusque requiritur.

36 CAP. III, DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO.
casu nullam vim habet Apostilla. Ita si inter coniuges donatio reciproca omnium bonorum celebrata, & vnus in subscriptione certa bona per modum Apostillæ exceperit, nullius hoc efficaciz erit: nec enim poterat ab obligatione, ex donatione reciproca semel rite facta resultante, propria scriptura se liberare, sed illo casu efficax vtiq; est Apostilla contra subscribentem. Nam quælibet scriptura priuata contra scribentem eiusque heredes plene probat. Klock, *Vol. 2. Conf. 7. n. 141. Michael* apud eundem *Vol. 2. Conf. 42. n. 170. seqq. Cothmann. Vol. 1. Conf. 45. n. 62.* Inde si quis in Apostilla scripserit, *Obigen Transact will ich hiermit in bester Form rechtens renunciret haben. NN.* eo ipso non potest præiudicium adferre alteri, quo minus is ex instrumento transactionis agere possit, bene tamen sibi ipsi, vt alteri inde contra subscribentem, agentem ex transactione, exceptio factæ renunciationis competat.

De Pactis adiectis per Apostillam.

§. XXV. Vnicum addendum de pactis adiectis quæ contractui in continenti adiiciuntur, de quibus quæ in iure ciuili statuta, hic non repeto, sed illud tantum, quod si per Apostillam adiiciantur, vtriusque subscriptio requiratur, vt ex præcedentibus patet. Quoad mores tamen Germaniæ, & Praxin receptam, hic obseruari meretur, non amplius necessum esse, vt in continenti adiiciantur, hinc si per Apostillam, etiam post contractum perfectum & traditione consummatum, ex interuallo pactum aliquod contractui adiectum sit, exinde firma obligatio nascitur, cum hodie ex omni pacto etiam nudo, animo tamen serio & deliberato inito, qui animus ex Apostilla eiusque subscriptione præsumitur, valida oriatur & efficax actio *Dn. Stryk. tr. de Cautel. Contract. Sect. 2. c. 5. §. 1. & in Vsu Mod. Pandect. tit. de pactis §. 1. aliiq; ibidem citati.*

CAP.

CAPUT IV.
DE APOSTILLA SEV POST-
SCRIPTO VLTIMARVM VOLVN-
TARVM.

§. I.

HAftenus de virtutibus & vitiis Apostillarum, & quan- Connexio cum præcedentibus
tum valeant in negotiis tam judicialibus quam ex-
trajudicialibus inter viuos, vidimus. Nunc ad vl-
timas voluntates progrediendum. Nec enim minima pars
officii Icti in interpretandis vltimis voluntatibus consistit,
ob infinitas illas quæ in foris adhucdum ventilantur con-
trouersias. Quorsum in genere conferri potest integer
tractatus Manticæ *de interpretat. vltimarum Voluntat.* O-
peræ igitur præcium erit dispicere, quantum noceant vel
profint Apostillæ in vltimis voluntatibus.

§. II. Ante omnia autem hæc quæstio se nobis offert Potest quis testari per Apostillam.
decidenda, an quis per Apostillam, in sine adiectam testa-
mento, iam omnibus numeris & solennitatibus perfecto,
testari possit? Ad quam sine ambagibus affirmatiue respon-
demus. Neque enim quo loco quid scriptum sit atten-
ditur, sed quæ fuerit voluntas testatoris, propter fauorem
vltimæ voluntatis. *Nihil enim est quod magis hominibus de-
beat, quam ut suprema voluntatis, postquam iam aliud velle
non possunt, liber sit stylus, & licitum, quod iterum non redit,
arbitrium: verba sunt Constantini Imp. in l. 1. C. de S. S.
Eccles. Vnde & si in opistographo, cuius convenientiam
cum Apostilla ostendimus Cap. 1. §. 5. quis fuerit testatus,
bonorum possessionem peri posse, traditur in L. 4. ff. de
bonor. poss. secund. tab.* Ut adeo satis inde constet, hanc
E 3 testat-

38 CAP. IV. DE APOSTILLASEV POSTSCRIPTO

testationem, per Apostillam in fine testamenti factam, validam omnino esse.

Sed tantum
per modum
Codicilli.

§. III. Verum ut omnis error euitetur, distinctione opus est, an quis testamento semel rite & solenniter condito, & a testibus subscripto, aliud in fine per Apostillam testamentum subiiciat, an tantum Codicillum. Illo casu non valebit vtrumque, secundum principia iuris Romani, quia nemo cum duobus testamentis decedere potest. *L. 19. ff. de testam. milit.* Hinc subsistet vltimum tantum, per Apostillam adiectum, vtpote quod ipso ruptum est prius. *§. 2. Inst. Quib. mod. testam. infirm.* Quod eo vsque verum est, ut, etiamsi duo testamenta eodem die condita & ab iisdem testibus subscripta fuerint, tamen, si constet ex coniecturis quodnam vltimum fuerit, hoc prævalere debeat. Quod cum hic constet, dum testamentum per Apostillam conditum haud dubie posterius fuit, idem quoque statuendum. Hoc vero casu, si tantum Codicillos, vel vnum, vel plures, testamento per Apostillam subiecerit testator, valebit & testamentum ipsum & Codicilli, quia hi cum testamento subsistere, nec illud rumpere possunt. *§. 3. Inst. de Codicill.*

Quot testes
ad Apostil-
lam requi-
rantur?

Si per illam
condatur te-
stamentum.

§. IV. Sed nunc vterius progrediendum, & an solennitates nonnullæ ad Apostillas requirantur, an vero sola testatoris subscriptio necessaria sit, exponendum. Vbi in genere, per modum regulæ, dici potest, talia requiri solennia, qualia ipsum negotium, quod per Apostillam expeditur, exigit. Hinc si testamentum solenne per Apostillam adiicere velit testator, vel si maritus antea & vxor per Apostillam in eadem Charta testamentum condant, scriptem testium subscriptio, & alia quæ intestamento solenni desiderantur, necessaria. Vid. Disp. nuper sub Excell. Dh. Præs. habita, de Testam. Conjug. reciproc. Thes. 24. seqq. Quod
si ve-

ULTIMARVM VOLVNTATVM. 39

si vero Codicilli testamento per Apostillam subiecti, vt omnes testes, qui in testamento adhibiti, hic iterum subscribant, necessum non est, sed sufficit, si adhibeantur, tot enim in Codicillis condendis exiguntur *L. ult. §. fin. C. de Codicill.* neque necessum est vt hi testes ex illis sint, qui in testamento adhibiti, sed alii esse possunt. Idem est si noua legata per Apostillam relicta, quia & in legatis non testes exiguntur. Sin autem nihil legauerit testator in Apostilla, sed ibi tantum legatum in testamento relictum reuocauerit, nulli testes requiruntur, sed sufficit sola Apostilla a testatore subscripta, quia leges nihil aliud quam probationem, mutatae voluntatis requirunt *L. 3. §. fin. & L. 13. ff. de Adim. leg.* Hinc & nudam Schedulam sufficere dicit *Carpz. P. 3. c. 17. §. 19. n. 1.* Conf. hic Celeberrimi in Ill. Eberhardina Icti Dn. Ferd. Christoph. Harpprechti, Patroni ac Praeceptoris antehac mei summa obseruantia colendi *Vol. 1. Consil. V.* Id quod etiam tunc obtinet si testamento isthac inserta sit Clausula, vt, quod in posterum adhuc Testator eidem addiderit, aequale valere debeat, ac si ab initio statim ipsimet Testamento insertum fuisset. Aliud si intergrum testamentum in Apostilla reuocauerit, cum reuocatio testamenti non nisi coram septem testibus fieri possit. *§. 7. Inst. quib. mod. test. infirm.* *Carpz. P. 3. c. 3. §. 42. n. 3. seqq.* Verum haec manifesta sunt: dubium forte oriri possit, quot testes requirantur, si testator in Apostilla nouum testamentum condiderit, nec quidquam quoad heredis institutionem, vel legata, aut fideicommissa statuerit, sed tantum quaedam testamenti verba dubia explicauerit? Videri hic possit, iterum septem testes requiri, quia, quod iuris in principali illud quoque iuris in accessorio esse debet. Ast solam testatoris subscriptionem hic sufficere existimo: Pro codicillo namque hoc haberi non potest,

cum

Si Codicillus,

Si legata re-
linquantur.

vel adiman-
tur.

vel testamen-
tum reuocet-
tur.

Vel verba te-
stamenti du-
bia declaren-
tur.

40 CAP. IV. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO

cum nec legatum nec fideicommissum relictum, sed pro nuda voluntatis dubiæ declaratione: vti ergo ad testamentum ipsum conficiendum testes non adhibentur, neque iis tenor testamenti necessario prælegendus, ita nec ad interpretationem verborum testamenti testes erunt necessarii, sed hic sufficiet, si voluntas testatoris probari queat, quod hic fieri potest per Apostillam a testatore scriptam, vel subscriptam; cum quilibet, secundum vulgatum axioma, verborum suorum optimus sit interpres.

Quid in Apostilla, Testamenti Paterni inter liberos?

§. V. Circa dispositionem patris inter liberos duo casus notandi veniunt. Primus est, si testator solenne testamentum condiderit & tam liberos, quam extraneos heredes instituerit; postea vero Apostillam subiecerit & in illa, qua ratione liberi bona sua diuidere debeant, disposuerit: vbi haud dubie sufficit si Pater Apostillam scripserit, vel subscripserit, nullis etiam testibus adhibitis; notissimi enim iuris est, solam scripturam ad dispositionem validam inter liberos sufficere *Aurb. quod sine C. de testam. Nou. 107. c. 1. Aurb. si modo C. fam. hercis. Nou. 18. c. 7.* Secundus casus est, si pater tantum inter liberos testamentum condiderit, & deinde in Apostilla adiecerit, quod liberi instituti personæ extraneæ legatum soluere debeant: quo casu non sufficiet sola scriptura patris, sed propter personam extraneam quinque testes desiderantur, vt sic instar codicilli valeat; alias enim hæc dispositio erit nulla. *L. fin. C. fam. hercis.* Quibus in genere subiungo, toties nullas solennitates in Apostilla desiderari, quoties testamentum est priuilegiatum, & nullos testes requirit, quale est testamentum Militis, vel ad pias causas conditum.

Quid in Apostilla testamenti priuilegiari?

Apostilla vtilis in substitutione pupillari.

§. VI. Solennis Apostillæ testamentariæ species est, vt nunc misis externis solennibus ad interiora testamenti progrediar, quam pro cautela commendat Imp. in substituti-

ULTIMARVM VOLVNTATVM.

tutione pupillari. Verba eius in §. 3. *Inst. de pupill. subst.* hæc sunt. *Sin autem quis ita formidolosus sit, ut timeat, ne filius suus pupillus adhuc, ex eo, quod palam substitutum acceperis, post obitum eius periculo insidiarum subiaceat: vulgarem quidem substitutionem palam facere, & in PRIMIS TESTAMENTI PARTIBUS ordinare debet: illam autem substitutionem, per quam, si heres exstiterit pupillus & intra pubertatem decesserit, substitutus vocatur, separatim IN INFERIORIBUS PARTIBUS SCRIBERE DEBET, eamque partem proprio lino propriaque cera consignare: & in priore parte testamenti cauere, ne inferiores tabula viuo filio & adhuc impubere aperiantur.* Vbi per inferiorem partem tabulae intelligit locum post integrum testamentum vacuum; solebant enim tum testamenta in tabulis conscribi: vti dictum *Cap. 1. §. 9.*

§. VII. Nec prætereundū est quid iuris sit, si testamentum non sit Holographum, seu manu testatoris integrum scriptum, verum a testatore tantum subscriptum, & illi, qui scripsit testamentum, aliquid legatum fuerit; vbi disputatur an id valeat? Et quamuis, de iure hoc valere posse, si quis sibi legatum, volente & iubente testatore, adscripserit, existimet Reusnerus *de Testam. P. 3. c. 23.* nihilominus tamen asserimus non valere legatum quod quis sibi ipsi adscripsit *L. 4. & tot. tit. C. de his qui sibi adscribunt in test.* Nisi ipse testator in subscriptione per Apostillam verbis expressis hoc approbauerit *L. 15. pr. & §. 1. ff. ad L. Cornel. de fals. L. 2. & 6. C. de qui sibi adscrib.* Carpz. *P. 3. c. 3. d. 11.* Vbi tamen differentiam formant inter filium scribentem & extraneum, quod si extraneus sibi quid adscripserit, tum in specie expressis verbis facienda sit approbatio: Quod illi dictum & recognoui: si filius, sola subscriptio sufficiat. *L. 1. §. 7. ff. ad L. Cornel. de fals.* Cuius ratio redditur in *L. 1. C. de his qui sibi adscrib.* his verbis: *si cum testrumentum sibi esset*

Legatum
quod quis sibi
adscripsit
non valet nisi
confirmatum
in Apostilla.

42 CAP. IV. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO

esset scriptum, iustus successor futurus esset; accepta bonorum possessione, filius patri: perinde habebitur atque si sua manu pater tuus te heredem scripsisset; functus dulci officio. Conf. pluribus Carpzou. P. 2. Dec. 151. 101. Farinac. tr. Crim. Qu. 150. n. 201. Peregrin. de Iure Fisci l. 3. tit. 12. n. 2. Petr. Gregor. Syntagm. lib. 36. tit. 5. n. 2. Qui omnes cum communi schola asserunt, non valere hoc legatum nisi per Apostillam a testatore approbatum. Limitationes habet Brunneum ad tit. Cod. n. 5. seqq.

Apostilla
marginalis
non vitiat te-
stamentum?

§. IIX. Hactenus de Apostillis in fine testamenti positis quaedam diximus; ex quibus cetera facili negotio diiudicari possunt. Nunc ad Apostillas in margine positas transeundum; ubi præiudicialis oritur quaestio an per scripturam marginalem vitietur testamentum? Equidem cancellationem vitare testamentum, ideo quod hoc ipso constet testatorem prioris suæ voluntatis poenituisse; communis sententia est Vasquius de Success. l. 7. §. 15. n. 10. vt ita videatur idem de scriptura marginali dicendum esse. Verum, non aliter accipiendam illam Doctorum sententiam, quam si integrum testamentum fuerit cancellatum, quibusdam enim verbis tantum cancellatis, non totum infirmari, sed solum id quod deletum est, recte statuit Carpz. P. 3. C. 3. def. 5. n. 2. 3. Quamvis & si totum cancellatum, distingui debeat, an testamentum reperiatur apud testatorem an apud alium, vt illo casu consulto, hoc casu præter voluntatem testatoris deletio facta præsumatur. Brunneum ad L. 1. ff. de his que in testam. del. n. 2. Deinde non valebit a cancellatione ad scripturam marginalem argumentatio. Cancellatio enim est signum poenitentiae, sed marginalis scriptura est signum confirmationis testamenti a testatore factæ, cum aliquid testamento addiderit, & ita voluerit vt testamentum cum hac additione valeat. Vnde hanc Apo-

Apostillam non vitare testamentum asserit cum Carpzouio
d. def. s. n. 4. Brunnemann. ibid. n. 3. seqq. Addit tamen

Limitatio

Carpzouius limitationem, modo apposita in margine non
 contrarietur heredis institutioni aliisque in testamento
 contentis, ex quo dubia voluntas testatoris reddi posset.
 Recurrendum ergo ad illa, quæ Cap. II. dicta sunt, & exa-
 minanda Apostilla, an pro vitiosa haberi debeat. Nam
 si testator, ipse sua manu Apostillam adiecerit, vt ita de vo-
 luntate ipsius satis constet, valida erit etiamsi ex parte con-
 trarietur iis quæ in testamento contenta, veluti si adscri-
 pserit, Titium non debere capere legatum, vel Sempronium
 etiam heredem esse debere. Cum enim fateatur Car-
 pzouius, ante omnia ad voluntatem testatoris respiciendum
 esse, vtiq; hoc etiam casu idem obseruandum merito erit.
 Addatur. *L. 2. ff. de His que in testam. delent.*

§. IX. Verum cum antea mentio facta fuerit cancel-
 lationis, hic quoque quædam obseruari merentur. Nam
 si consulto facta cancellatio, subsistet quidem, vt modo
 traditum, quod non cancellatum est, sed cum inde con-
 trouersia oriri possit, annon ab alio in fraudem legatarii,
 cuius forte legatum cancellatum est, hoc factum fuerit,
 vtile admodum erit, vt testator adiiciat in margine, *litu-
 ras, inductiones, superinductiones ipse feci*, quod etiam fieri
 solere, tradit Vlpianus in *L. 1. §. 1. ff. de his que in testam del.*
 Maxime vero hoc necessarium est, si forte inconsulto quæ-
 dam a testatore deleta, tum enim non aliter hæc mane-
 bunt, quam si *inconsulto se induxisse* in margine adiecerit
 testator. *d. l. 1. §. 1.*

Si quid inces-
 tamento de-
 letum, Apo-
 stilla opus.

§. X. Sed & tum effectum insignem habet Apostilla,
 si in testamento omissa sit clausula codicillaris; hæc enim
 vt a testatore in margine adiciatur consultum est. Imo
 & si ab alio adiecta, testatoris voluntate eam præsumi ad-
 ditam

de Clausula
 codicillari
 per Apostil-
 lam adiecta

44 CAP. IV. DE APOSTILLA SEV POSTSCRIPTO

ditam etiam si in margine, & forte alio atramento scripta reperiatur asserit B. Dn. Brunn. *Consl. 34. n. 7.* Cuius ratio hæc est, quod testator præsumatur ita voluisse testamentum condere, ut valeat, & sic videatur etiam eius voluntate adiecta clausula, ut eo certius testamentum valeat. Ex qua ratione etiam valet, si in testamento litterarum imperiti non intelligentis vim clausulæ, ea a Notario fuerit adiecta: Voluit enim imperitus testamentum condere quod valeat, ideoque tacite voluit adiici illud, quo ultima voluntas ut testamentum non subsistens, saltem ut codicillus sustinetur, III. Dn. Stryk. *Diff. de Iure Analphab. cap. 4. n. 35. Vol. III. Qua occasione non immerito dubitari possit, annon expressio clausulæ codicillaris sit superflua? Ita omnino dici potest, si in interpretandis ultimis voluntatibus magis ad mentem testatoris, quam Doctorum sententias, respiciendum est. Quis enim est qui testamentum alio animo condit, quam ut illud valeat, & quidem ut valeat omni meliori modo? Ergo vis clausulæ codicillaris iam inest testamento. Si itaque omittatur expressio eius quod tacite inest, non magis vitatur actus, quam si omittuntur Cautelæ abundantiores. Quæ sententia licet singularissima sit, in regulis rationis bonæ interpretationis, quæ ex coniecturis voluntatis desumendæ, habet fundamentum. Imo fatentur Doctores, quod imperitia Notarii, hanc clausulam forte omitterentis, nocere non debeat testamento arg. L. 24. C. de testam. Tib. Decianus *Vol. 3. Resp. 44. n. 3.* Anton. Cephalino *l. 9. Consl. 109. n. 35.* Francisc. Mantica *de Coniectur. ult. volunt. l. 7. tit. 3. n. 7.**

Clausula codicillaris videtur superflua.

de Vfr. Apostilla in testamento militis.

§. XI. Apostillæ etiam usus non exiguus esse potest in testamento militis. Constat enim ex iure nostro, testamentum imperfectum, ante militiam factum non convalidari, per subsequentem militiam, ut postea iure militari sub-

ULTIMARVM VOLVNTATVM.

45

subſiſtat, quia *conſtitutionibus Principum non militum teſta-
menta, ſed quæ a militibus facta ſunt confirmantur L. 25. ff. de
teſtam. mil.* Niſi de nouo miles teſtamentum approbaue-
rit, vel dicto, vel facto. *d. L. 25. & L. 9. §. 1. ff. eod.* Inter
facta vero illa, ex quibus colligitur noua militis approba-
tio, refert Imp. ſi quid teſtamento in militia adiecit. *§. 4.
Inſt. eod.* Proinde ſi in teſtamento iſto ante militiam
facto reperiatur Apoſtilla, hæc ipſa, teſtamentum vt ſuſti-
neatur, efficiet. Modo tamen conſtet Apoſtillam iſtam,
adiectam cum iam cinctus, vt loquitur Ictus *in d. L. 25. h. e.*
in numerum militum relatus fuerit. Vbi pro cautela ob-
ſeruandum militi teſtamentum ita confirmare volenti, ut
Apoſtilla ſubiiciatur datum, vt conſtet quo tempore ad-
iecta fuerit.

Cautela

§. XII. Potuiſſent plures caſus adduci, in quibus v-
ſum Apoſtillæ ſeu poſtſcripti oſtendere, & quid iuris ſit,
definire liceret; verum cum ex iis, quæ dicta ſunt, ceteri
facile diiudicari queant, nec temporis ratio hoc admittat,
hic pedem figimus & Deo Optimo Maximo, pro
conceſſis viribus, grates nuncupamus
aternas.

Concluſio
Differatio-
nis.

F I N I S.

F. 3

APO.

APOSTILLA COROLLARIORVM.

I. Testamenta non ex Iure Naturali nec ex iure Gentium, sed Positio, descendunt.

II. Nec in Germania maiorem habent fauorem quam auda pacta.

III. Sponsalia quamuis jurata sint, mutuo tamen dissensu iterum legitimati per viam dissoluere licet. Neque contrarium probatur ex *C. 21. X. de Sponsal.*

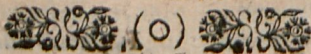
IV. Pacta Coniugum successoria in vim contractus iniusta, per subsequens Testamentum, invito altero, reuocari non possunt.

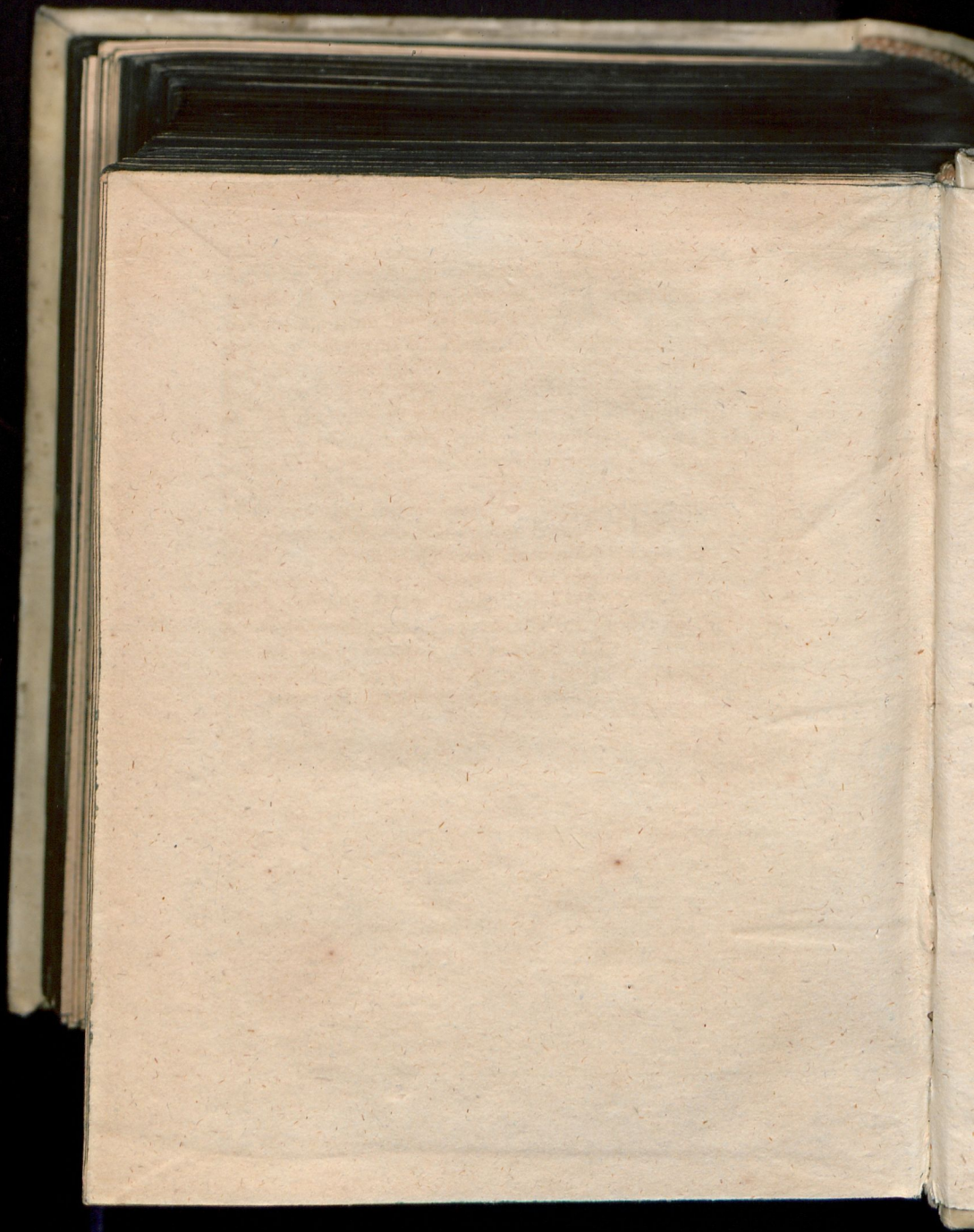
V. Non Ciuitates solum aut Principes Imperii, sed integri quoque Circuli, foedus cum Imperatore, ut Archiduce Austria, contra exterum quendam pangere possunt, etiam si bellum aduersus eundem nomine Imperii nondum declaratum sit.

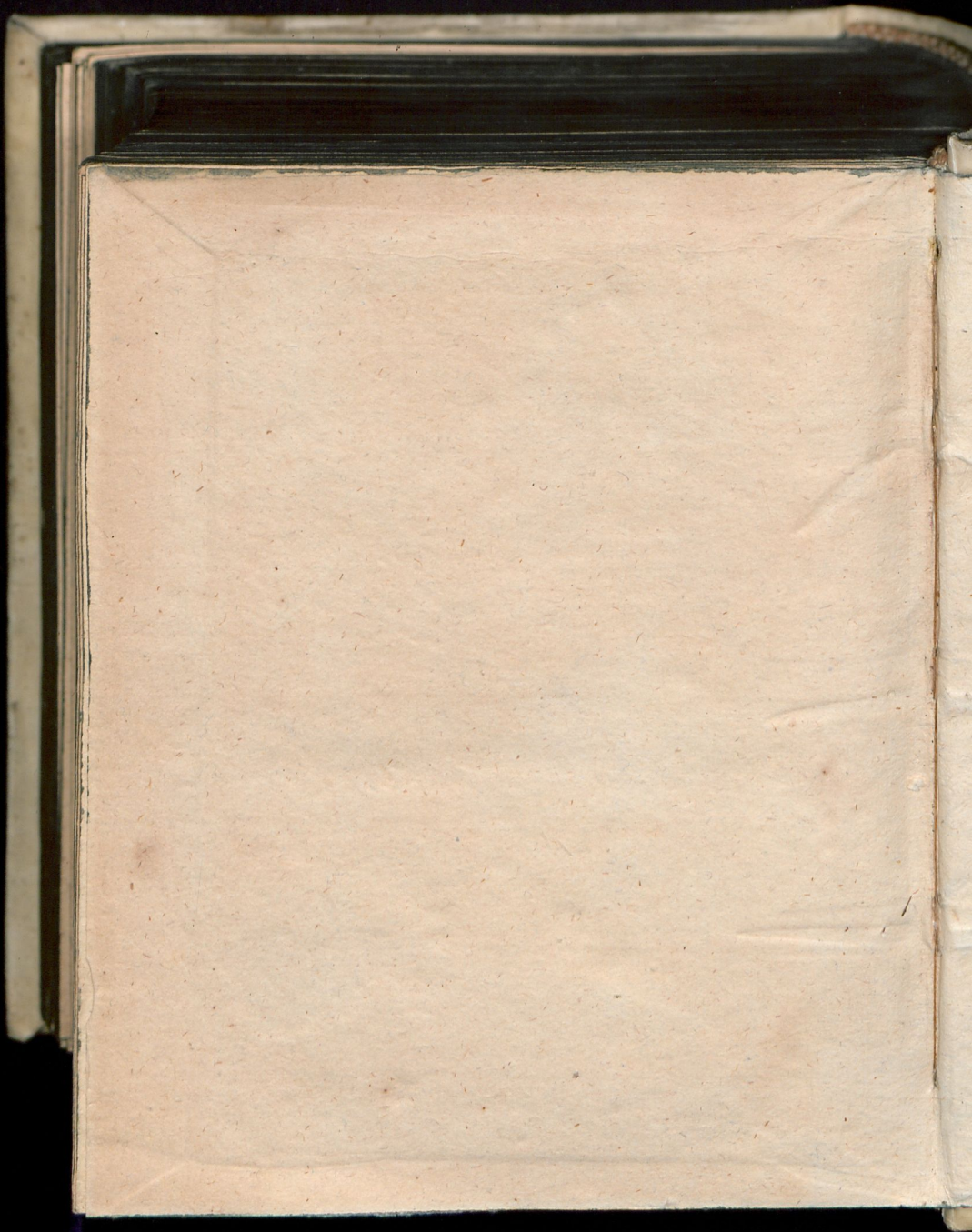
VI. Quicumque Status ab alio, Feuda Imperii hostiliter invadente, praesidium recipit, is debitam Imperatori & Imperio fidem omnino violat.

VII. Litterae Inuestiturae probationis potius quam solennitatis ergo adhibentur: Non obstante *l. Feud. 4. pr.*

VIII. Iudex comunem sententiam erroneam sequens peccat.

94 A 7367

ULB Halle

3

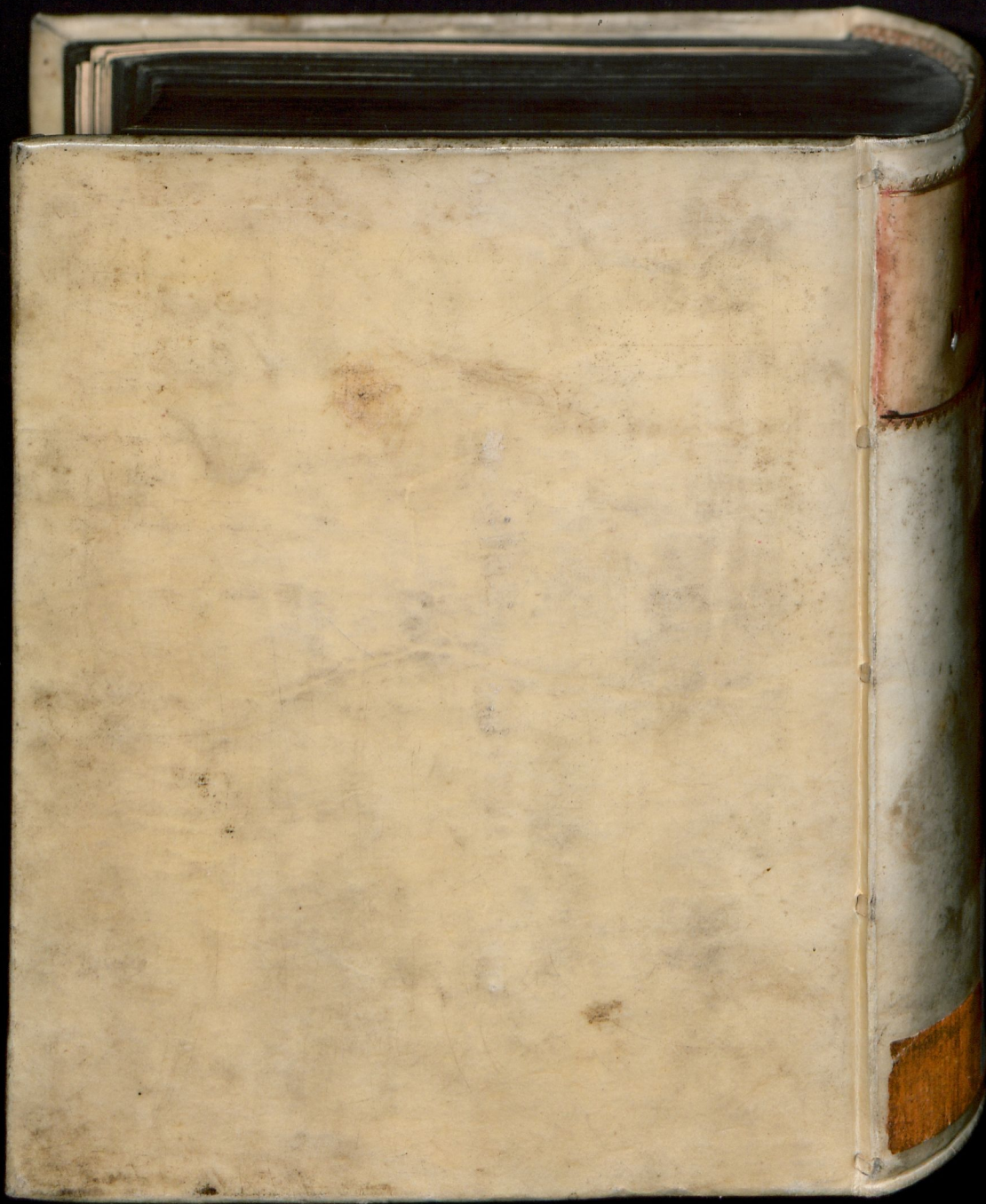
002 415 674

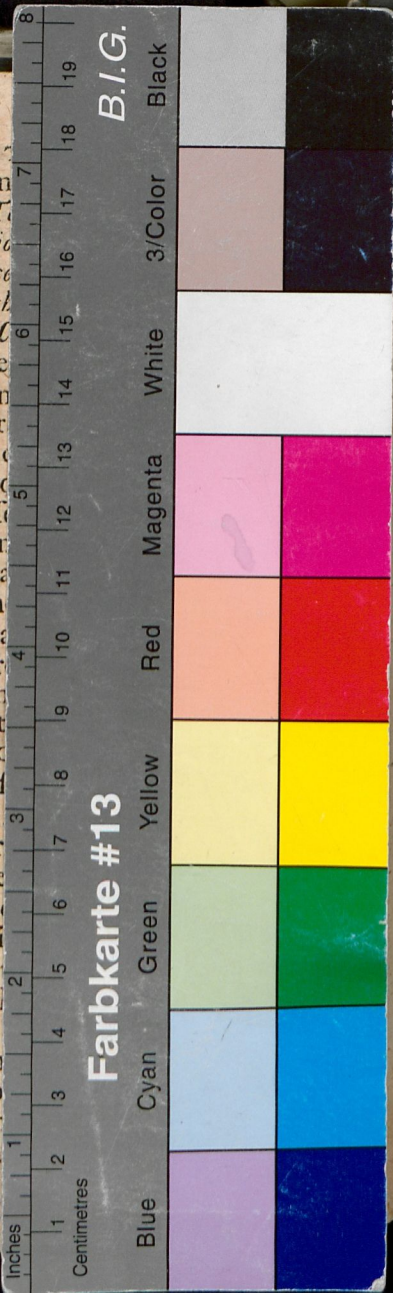

Sb.

VD17

DISPUTATIO IURIDICA INAUGVRALIS
De
I V R E
APOSTILLAE
SEV
POSTSCRIPTI,

Quam
ANNVENTE DEO TER OPT. MAX.
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WIL-
HELMO,
REGNI BORVSSICI, ELECTORATVS ET PROVIN-
CIARVM BRANDENB. HEREDE, & reliqua,
IN ILLVSTRI ACADEMIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
DN. IO. SAMVELE STRYKIO, D.

Prof. Publ. & Facult. Iurid. h. t. Decano,
Patrono suo ac Promotore summo opere observando,
PRO LICENTIA
Summos in vtroque Iure Honores legitime
consequendi,

Ad d. XVIII. Maji MDCCII. Horis ante & pomeridianis
IN AUDITORIO MAIORI
Placido Eruditorum examini submittit

IO. DANIEL HAAKIVS, Nordl. Sueuus.

Hale, Typis CHRISTOPHORI ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.